

اقبال

عجم
زبور

منظوم پنجابی ترجمہ

مترجم

علی اکبر عباس

علامہ اقبال

عجم
زبور

(منظوم پنجابی ترجمہ)

مترجم
علی اکبر عباس

اقبال اکادمی پاکستان

جملہ حقوق محفوظ

ناشر — محمد سہیل عمر
ناظم

اقبال اکادمی پاکستان

چھٹی منزل ایوان اقبال لاہور

طبع اول — ۱۹۹۸ء

تعداد — ۵۰۰

قیمت — =/۱۲۵ روپے

مطبع — طیب اقبال پرنٹرز — لاہور

ISBN. 969-416-037-5

سیلز آفس :- ۱۱۶ میکلوڈ روڈ لاہور — فون: ۷۳۵۷۲۱۳

کارن

حضرت علامہ اقبال رحمۃ اللہ علیہ دی ائمہ کتاب ”زبور عجم“ پڑھیاں ہو یاں مینوں بوہت واری ائمہ احساس ہوندا سی بی علامہ ”صاحب دی ایس فارسی شاعری دا مزاج تے انگ پنجاب دے صوفی شاعراں دے نیڑے اے۔ ایس پاروں مینوں کئی واری ایہدا ترجمہ پنجابی وچ کر کے دیکھن دا تھوہ آیا۔ میں زبور عجم دیاں کافی چیزاں سامنے رکھ کے حضرت بابا بلھے شاہ دی شاعری نال رلا کے پڑھیا تے مینوں ہور وی لطف آیا۔ ایس لطف نے مینوں اپنے دل کھچیا تے فیرا اک اک کر کے زبور عجم دیاں ساریاں غزلاں پنجابی وچ ترجمہ ہونا شروع ہو گیاں۔ تے اوہ نظماں وی جیہڑیاں کتاب وچ شامل نیں۔

ہو سکدا اے ائمہ کتاب پڑھ کے تیس وی میرے ہم خیال ہو جاؤ کہ زبور عجم وچ حضرت علامہ اقبال دی فارسی شاعری پنجابی مزاج وچ کیتی گئی ہے۔

ایس کتاب دا ترجمہ کرن وچ عزیز بھائی احمد جاوید نے میری بڑی مدد کیتی، ایسے طراں ڈاکٹر وحید عشرت صاحب نے وی اپنی قیمتی رائے نال نوازیا۔ سب تو دودھ تنگی تے میں ڈاکٹر خواجہ عبدالحمید یزدانی ہوراں نوں دیندا رہیا، جیہڑے روز دے روز اک نویں غزل دا ترجمہ میرے کولوں سندے، اوہدے اتے بحث کرن دی لوڑ ہوندی تے مینوں سمجھاندے تے مناسب اصلاح یا ترمیم کرواندے رہے۔ میں انہماں ساریاں دا بڑا شکر گزار آں۔ تے اللہ کو انہماں واسطے اجر دا طالب ہاں۔

استاد مکرم پروفیسر محمد منور صاحب دیاں دعاواں دے صدقے ائمہ کم سرے پڑھیا۔ تے برادر عزیز سہیل عمر دے ہتھوں ایہنوں تہاڈے تیکر اپڑن دی توفیق ہو رہی ہے۔ میں انہماں دونواں واسطے وی دعاگو ہاں۔ ایس کتاب وچ کدھرے کوئی گھاناں وادھا نظریں آوے تے مینوں معاف کر دینا کیوں جے ائمہ کم میں کسے پیشہ ور ترجمہ کرن والیاں دی طراں نہیں کیتا بس موج اچ آکے کر چھڈیا اے۔

طالب دعا

علی اکبر عباس

تعارف مترجم

علی اکبر عباس (تمغہ امتیاز)

ایم۔ اے اردو۔ بی کام آنرز۔ ٹی وی پروڈکشن

مصروفیات:

- ⇨ سابق پروگرام پروڈیوسر سٹار ٹیلی ویژن
- ⇨ سابق اسٹنٹ ڈائریکٹر اقبال اکادمی پاکستان
- ⇨ سابق ریڈیڈنٹ ڈائریکٹر اکادمی ادبیات پاکستان
- ⇨ سابق انچارج، شعبہ عکس و آواز، ادارہ ثقافت اسلامیہ

حال: ⇨ سکریٹس ایڈیٹر پاکستان ٹیلی ویژن، لاہور سنٹر، لاہور

مطبوعات

۱۔ آب نیل	۲۔ در نگاہ سے
۳۔ رچنا	۳۔ بلے شاہ کا کلام (ایوارڈ یافتہ)
۵۔ چار دن	۶۔ اک رنگ بیاں اور
۷۔ زیور عجم (منظوم پنجابی ترجمہ)	

زیر طبع

۱۔ کن گیان گرہ	۲۔ پارہ شب

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

زبور دے پڑھن والیاں لئی

کدی تے اکھ دے پردے اگے گکھ وی اوٹ بنائی
کدی اس اکھ وچ آ جاوے دو عالم دی اشنائی

عشق دی وادی دور دراڑے کدی کدائیں مڑ وی
اکو آہ تے ساہ وچ سو ورہیاں دی واٹ مکائی

دل وچ رکھ طلب نو پکا ہتھ وچ آس ہکھری
کدی کدی ایہ دولت انجے راہ جاندے ہتھ آئی

زبور عجم

حصہ اول

باہر دی بوہیوں باہر لنگھائی بھتی گل اندر دی
 میں قلندری رنگ وچ آکھی کے توں جو نہ سردی

(علی اکبر عباس)

دعا

سینے دے وچ دل باخبر دے مولا خاص جناب چوں
نالے ایسی اکھ وی کر عطا جیہڑی تک لئے نشہ شراب چوں

ایسے بندا اپنے جیون لئی دوجے تو ساہ نہیں منگدا
میری ہک چوں پھڈی آہ نون دے نور سویر دی آب چوں

میرے اس کانگ دے زور نون نال رجباہیاں دل نور
میرے لنگھن دے لئی راہ بنا تون دادی ٹبے ڈھاب چوں

میرا جوڑ پوایا ای مالکا جے ہرے سمندراں نال تون
حون سچے موتی ڈھاکدے میری لہر دے پتچ و تاب چوں

میرے شکرے باگھ شکار نے دے ہمت ہور ددھیر
کوئی پنچے دے وچ پھس کے نال نکلے اہمہدی داب چوں

میں ٹریا کرن شکار ہاں تے اوہ دی پنچھی حرم دے
بن تیر چلایاں تیر دا کم بن جائے ہور حساب چوں

میری مٹی کوک داود دی نال بھڑکے لاک و لاک
میرے ذرے چنگاں اڑدیاں جیویں نکلیں اکھ عقاب چوں

لہ

۱

عشق دی بھڑکی نوں تے ہر شے تیری راہ وچ لیائی
 مان کراں کس کھوج دا مینوں راہ ای کھج لیائی

ابن کبر
۱۳۹

27949
153/153
5013927

آیا میرے نمانے جہے سینے دے وچ بھلا آرزو دا ایسہ سوز کدھروں
میرے مکھنے ٹھوٹھے دے وچ آئی ایسہ کیف مستی والی موج کدھروں

نیا مٹی دا ایسہ جہان سارا وچ اک مٹھ مٹی میری وی اے
میرے ذرے ذرے دے وچ آیا ایسہ درد ایسہ ٹوہ ایسہ کھوج کدھروں

میری جہات دی گھات آسمان اتے کھکشاں دے سینے دا بھیت کھولے
میرے اس سودا تے حاو ہو نوں ملی اپنی بلندی تے اوج کدھروں

A.N. =

~~27949 =~~

چھیز غزل تے اوہو ای بتی وتری کوک پکار
بجھے دلاں ملے دلاسا کر کچھ ایسا دھار

کیسہ مندر کیسہ گرجا کعبہ یا خودے بتخانہ
ادھو میچی اکھ نال کھولیں فتنے کئی ہزار

میری مٹی دے دج رل کے جس نے اگ بچائی
اوس شراب دا جام جوائناں سینے دج اتار

کوک اجیہی ہوک جے ہک دج دل وی کرے دھال
پی شراب او درد نون دیوے جیہڑی ہور نکھار

عجم دے نیلے تڑکے تڑکے ڈاڈے جھکڑ جھلڈے
لکے بھانویں اک چنگیاڑا چھوے ساز دا تار

توں فریاد تے ہاہ وچ گرمی دتی اے ہور ودہا
ورہے ہزار توں ستی مٹی میری داغ دے نال جگا

میرے دل تے بیت رھی اے تے توں شراب حیاتی نال
شوق دی مستی پیالے دی مٹی وچ دتی رلا

دل پھڑبھڑی غنچے دی دی گنڈھ سکاں میں کھول
میری ہوا لالے دے سینے داغ دی کرے ہرا

جن سورج تے تاریاں توں ٹپ گیا ای میرا خیال
جوہے ستیا ! ایس غزال نوں حال دے وچ پھسا

نظر گدا دل پائیں خواجہ لکھماں دی لچ پال
ہور نہیں کدھرے پیالہ بھرنا دے پیا دریا

میری خاک دی مٹھی چوں سوہاڑا اے اٹھدا
توں جان توں وی نیڑے پر کول نہیں ڈھکدا

باگے وچ آوندائیں چھپ چھپ کے صبا اوہلے
خوشبو نال رل مل کے پھلاں وچ پھریں لکدا

مغرب تہتھوں بیگانہ مشرق نرا افسانہ
ھے وقت اس عالم وچ ہن ہور کے چھبدا

جیندے سر تے بھوت سوار دنیا توں مٹانے دا
چنگیزی نشتر نال کر توڑ اوہدی بٹلدا

میں آپ مہار اہاں مڑ کے کدھرے نس ویساں
توں زلف ولینواں کیوں گچی وچ نہیں گھتدا

بن ہاڑے نال کچھ جانا جگ بہانے غزل آکھاں
ایہہ کیہہ میرے سینے تے ھے اوس جیویں رسدا

میں نہہری مٹی دا ہاں ڈھیری ہک دلڑی اے کل پونجی میری
حسن تیرے نوں دیکھن دے لئی فیروی اکھ تارے ہار کھلی میری

کد تنکے گی آمضراب تری میری کوک اڑیکے پئی چپ سادھی
توں سمجھدا این میرے ساز دچوں ہن واج گواج گئی میری

میرے دل تے کجھ ایسا کرم کما میری اکو واج دی لاٹ نل ای
ہووے خاکیاں دلاں دے دچ بھانبر دلاں نوریاں دچ لگی میری

تڑپ کلپ میری فطرت اندر آئی آپ میری اپنی لوڑ ہتھوی
بے نیاز رہا مزہ جانیں کی توں کیسی تڑپ ایسہ سوز بھری میری

ناں میں کے تے کھول بیان کہتا ناں میں کے توں لک لکا رکھیا
پر غزل دے اوہ سر چھیڑ دتے گل تھی ناں ڈھکی چھپی میری

۷

میں درد بھری آواز نال کچھ بولے مٹھڑے بول
تے شراب حیاتی ترسہ ماتی دنیا تے دتی ڈوہل

نہیں آرزو حالے تک پھٹی دل وچ نہیں اوہ خیال
دتا ای نمائے تے بوہا توں اوس جہان دا کھول

ایس سرے بھری نگاہ نال ہوے دل تے جگر شکار
کی اکھ اے دو شکار جہنمے اک تیر اچ دتے تول

کیسہ جلوہ بہار دکھالیا سوئی اونتری اکھ بے تاب
جیویں نواں اڈار چکور نیلے کرلاوے پہنگھ پھول

پہنن شاہ نہ دو اک تخت اتے ایسہ گل نہیں کچھ عجیب
عجب گل ایسہ اک فقیر نوں دو عالم وچ نہیں ٹھوہل

کفر ہووے یا دین توں اپنی رحمت عام وسا
کھول دے پورے جن دا چانن گھنڈ نوں دے ہٹا

گیت پرانا گا تے کر کے دور شراب دا تیز
دیکھ توں ساڑے کٹھ وچ اپنے جام دی آگ دا بھا

موڑھے زلفاں جال توں چا کریں باگے جاں دی کھیچ
اپنے بنے بیٹھا پنچھی کیوں نہیں لہندا پھاہ

کربلا پئی اڈیکدی نالے کھیت حجاز دے سکے
لو حسین دا اپنے کونے شام ج فیر دگا

موہری نوں دی مار کے موڑھا لنگھد اے کلا ای راہ
عشق تے اپنی واگ نہ دیوے دوجے ہتھ پھڑا

بے خبری آج بت خانے دے بوہے لگ کے رنا
مڑ میں کعبہ دیکھ پچھاتے اپنی راہ تے جا

دیکھ آلتیا پنچھی آکھے گئی بہار ہن آ
اوہ بیہرہ پنجرے چوں دیوے اپنی گل پچا

جہدے نال میری آواز اندر ایسے سوز بے خونی تے غم ودھیا
ترکھی تڑکے دی تیز ہوا اے تے میرے ککھوں چنگیاڑا ڈگیا

نہیں عشق دے کول سامان کجھ وی اک تہتا جہہہا اوہدے کول ہے دے
جیہڑا پاک ہے لو پرویز دے توں نالے سینہ پہاڑ دا چیر چکیا

میرے دل وچ کھب کے رہ گئی اے گل رمز شناس سیانڑے دی
مٹھی گل معشوقاں دی ماد دی نہیں پر نگاہ دی کاکھ تے مار سنیا

جھٹ میرے سرہانے توں آہہ جا کہ ہے ایس ویلے درد ہجر دے نال
تیری بزم اندر جو رہیا خالی اوہو جام میرا لب لب بھریا

اوہ جلوہ دکھایا ای جا باگے وچ ایس داغ جدائی دی اگ نے وی
بھڑکاوندی تیز ہوا ایسے نون ورھی تریل تے لکھا تیل ورھیا

گجھے گجھے اشاریاں نیں سدا گھر پٹیا اے فیروی مینوں
تاہنگ ہے اوہ قاتل ادا دیکھاں کھلی ڈھلی جہہنوں اے نہیں تکھا

گھر دوہاں دا ہے مٹی پانی دے وچ فیروی خورے ایسے بھیت کی اے
بھاوندے عقل نون مٹی دے نال رہنا منہ دل دا ایس توں رھے وٹیا

مینوں دیکھو جے ہور نہیں میرے جیہا ہندوستان اندر پت باھنناں دا
جیہڑا مولانا روم دی رمز کھولے دے شمس تبریز نے کیسے دسیا

میرے دل تے اکھ وچ رہندا بس دیکھن دا چا
کیہ گناہ جے پتھر کٹ کے بت اک لیا بنا

مکھڑے نوں توں گھنڈ وچ رکھیں نظر دی جھال نہ جھلیں
روواں ناں تے میرا چناں دس کوئی ہور اپا

کیہ جانداے جے میرے ویڑے پیر کدی توں پاویں
مجمانی لئی نکا جہہا دل ہے بھجا ٹٹا

غزل میں گا کے سمجھہا انجے ای دل نوں ملے قرار
پر چنگیاڑا اڈ کے لاٹ دا سیک نہ سکے گھٹا

دل زندہ دتا اے جیرہ سے نہ مول حجاب
پتھر چوں چنگیاڑا تک لئے ایسی ملے نگاہ

میرے دل دا اک اک ٹوٹا مستیا حصہ لے کے
کیوں ہزاراں ٹوٹیاں وچ توں غم اپنا ونڈیا

مارو موجاں ولے تے اوہ بیڑی کدی ناں کھبڈے
کنڈھے بہہ سلامتی عشق نوں خطرہ اے دسدا

بے نیازی شان ناں انج میں بادشاہاں چوں لنگھہا
چودھویں دا چن تاریاں وچوں جسراں لنگھ گیا

منہما عقل دے شاہین دی دی اچی بڑی اڈاری اے
پر ٹبہماں وچ گھاتیں بیٹھا پکا اک شکاری اے

اوہ جیہڑا کم اچ اڑچن دی گنڈھ کھولے راہ کڈھے
گاون والے حوصلے وچ وی اوے دی فن کاری ہے

گل کرن دا دل تے ہے پر محرم نہیں کوئی لبھدا
ہائے سینے جس بندے دے بھیت وی کوئی بھاری اے

سو ڈھنگاں تے سو اگاں نال بھانویں مینوں بھنہما اے
فیروی صدقے اس اگ دے میں جس دی لذت پیاری اے

موئی مٹی دے بھاگاں وچ لکھیا جیوندا جاگدا دل
کتھے میں تے کتھے ایہہ دل د تیری لیلای تیری اے

لاٹ اے سینے اندر جیہڑی اوہو ای گھر دا چانن دے
گھر نوں ساڑ اجاڑ کرن دی ہور اک لاٹ تے واری اے

افلاطون دی جگ جانوں اس عقل دا کوئی بھروسا نہیں
میری ہکلاے شوخ اوہ دلڑی جس دی نظر کٹاری اے

بھلا کیسہ اے ایسہ جہاں سارا بت خانہ ایسہ میرے خیالاں دا اے
مان تیا ایسہ دا ہر اک جلوہ رہن رکھیا میری نگاہاں دا اے

کتے گھمے رہن آفاق سارے میری نگاہ دی پکڑ چوں باہرتے نہیں
دائرہ کھچ دتا جد پرکار میری سبھو کیلیا فیر ایسہاں راہاں دا اے

ایسہ زندگی تے ایسہ موت ہے وے میرے دیکھنے تے ان دیکھنے نال
ایسہ زماں تے ایسہ مکان کی اے سارا شوخ پنا میری سوچاں دا اے

سیر، سکون تے غیب حضور سبھو کھیل کھیلنہاں میرے دل دیاں نیں
ایسہاں رمزاں اشاریاں نال ایسہ کھولنہاں میرے سارے بھیتاں دا اے

جیہڑی شے وی نیجی جہاں اندر اوڑک او سے نوں ای فیر کٹنا ایس
میری تسبی تے میرے جینو نال ای کتے تار کتے نور بھاگاں دا اے

میں اوہ ساز ہاں ہتھ تقدیر دے وچ سو نغے نیں میرے صریر دے وچ
جتھے تہکدی فکر مضراب آ کے اوتھے ہوند پکا میرے تاراں دا اے

رہا! فیض تیرے تھیں ہاں میں جیوندا دس اپنا پتہ نشان کدھرے؟
ایسہاں دونہاں جہاناں تے مل میری ترا اپنا دی ہے کوئی جہاں کدھرے؟

گنی رت بہار دی آ ایسی مٹھی بلبل دی آئی صدا ایسی
جام ہتھ اچ لبان تے غزل ہوئے گھنڈ لہ تے دید کرا ایسی

ہنجو ٹھکدے میرے توں ویکھ تے سہی اک وار ایس اپنی نگاہ دے نال
سٹ بجلیاں تے ساڑ پھوک دے توں میرے بیلے تے اگ ورہا ایسی

آکھ ہوا بہار دی نون لے کے میرے ڈوہنگے خیالاں دے پھل بوئے
ونڈے گھائیاں تھلاں دے وچ جا کے فیر دیوے بہار کھڑا ایسی

جنگل بیلے اچ جمدا ہر بوٹا میرے ساہواں نال رہیا ہرا بھریا
تیرے بلغ اندر گیا جنڈری میں پھلاں کنڈیاں وچ لنگھا ایسی

مٹی پانی دے ایس جہاں نون توں میرے دل دی کسوٹی تے کس کے ویکھ
اہدا گھرا کھوٹا چنگا مندا سہو کھل جائے گا پرکھ بنا ایسی

دل کے دے اگے نال ہاریاں میں بنی دونہاں جماناں نال نال میری
ہن پونچھاں گا تیرے حضور وی میں دن حشر دے لے کے ادا ایسی

اک پرانی گھوکارنی گھگھی نے سنی میری کراٹ تے کہن گئی
بیٹے سے دا گیت ایس چمن اندر کے گایا نہیں لا صدا ایسی

ایس زندگی دے دل چھل وچوں اس کھچ کے کڈھیا باہر مینوں
کیٹری کیٹری گھنڈی ایس کھول چھڈی دتا رضا مقام سنوار مینوں

زور لایا گوئیتر بنا بدھے وڈے عشق نے اس مارو کھیت اندر
بی پایا گویا ہزار کدھرے تہ ہجہا آن کے یار مینوں

میں نہیں جاندا اوس دی نگاہ نے کی تکھا اے میری خاک اندر
گھڑی مڑی زمانے دی وئی اتے پیا رگڑ دا وانگ سار مینوں

ککھاں کانیاں دی نکی جھہی دنیا دے وچ کسراں آزمان لئی
اک دلڑی دے کے چنگ وری لیا سٹیا اے وچکار مینوں

پھڑو لو پیالہ میرے ہتھ وچوں ہن کم گیا میرے ہتھ وچوں
کر کے کرشمے بازیاں تے مہتھوں کھوہ لیا اے میرے یار مینوں

پیا سی خاک توں اٹھ کے توں چھڑک شراب حیاتی دی
اپنی لاکھ اپیری کر کے ٹھنڈی کر دے اگ میری

میخانے چ مکے خالی نہیں تے سنگتیاں حل و سارنیاں
اچیاں واجاں مدرسے اندر پڑاں اچ اگ اے بھیل جہی

سوچاں بندی کیہ گنڈھ کھولن دین دی سکی گلپیں باتیں
سینے اندر دل اتے وی سیدھ لگان دی جا نہ رہی

اک منزل دل دونوں ٹر دے دونوں اپنی تھاں تے موہری
عقل دلہائے حیلے کجے عشق گھسیٹے بدو بدی

عشق تے مڈھوں پٹ کے ٹے ایس جہان دا تنیا تنبو
نالے اپنا ہتھ ودھاوے کھکشاں دی طناب توڑی

تینوں ایسہ بھلا کھاھے خورے رہندا اے آستانے دا خیال مینوں
گیڑے کڈھدا ہاں ایس لئی گھر دے گجھ کم اے مالک دے نال مینوں

رنگت اڈیا بھانویں شرار ہاں میں میرے جلوے توں انج ولا نہ توں
گھڑی دو گھڑی دی ایسہ لشک میری چمک بخدی اے لازوال مینوں

جیہڑی راہ دے اتوں میں لنگھ جاواں فیراوس نوں پرت کے وہکھدا نہیں
کھوج بھلاکے سویرے دی لان لئی آوندی ایس زمانے دی چال مینوں

بحر عشق دا ای میری بیڑی وی اے بحر عشق دا ای میرا کنڈھاوی اے
کوئی غم نہیں بیڑی ناں ہون دا تے نہیں کنڈھے دا کوئی خیال مینوں

سٹ میرے تے شعلہ پر اوہ شعلہ جیہڑا اکا ای ناں ساڑ پھوک جھڈے
اے نواں نواں نیاز مند ہاں میں آشیانے دا رہندا اے ملال مینوں

ایہو آس اڈیک لگی مینوں کے دن توں کرن شکار آویں
بھجدا بھجدا ہاں وانگ غزال دے میں بھاہ لین ناں شاہان دے جال مینوں

جے توں کرم کریں تے بخش دیواں میں جام دو تین سگی ساتھیاں نوں
رات والی شراب واہ دلاں اندر لگے چمکدی وانگ مثال مینوں

راہ مل بہیاں تے نظر چا ماری چڑھی سواری لے کے کولوں نگلھ گیا
 کرو سنبھالن دا کوئی چارا میرا کارا تے ہن ہتھوں نگلھ گیا

دوجیاں دے اگے کیسہ بولاں تے میں کھولاں جلوہ یار دا کیسا اے
 پلک جھہکدیاں وانگ شرارے دے لشکارے اوہ تاں نظروں نگلھ گیا

اس چن دی منزل نوں جاوے تے اپڑ اوے راہ تے ڈاہڈی اوکھی اے
 تاریاں موڈھے چڑھ کے جیویں اڈ کے ایویں عشق اس راہوں نگلھ گیا

آسماناں دے پردے تانے دیکھ دہگانے آس مکان دی لوڑ نہیں
 پردے کیسہ نے میری نگاہ دا تیرتے سیدھاں بیہرہ پتھروں نگلھ گیا

میرے تریل دے قطرے اندر ہرا سمندر کھکشاں جسدی کدھی دے
 جس ویلے ایسہ موجاں مارے بھن کنارے ایس وی حدوں نگلھ گیا

جدوں وی تیری ہوئے رسائی وچ تنہائی اکھاں پٹ کے ویکھیں ناں
 ایس گھڑی دے وچ نظارا ہوندا بھارا جے کر وتوں نگلھ گیا

کیسہ میں ہجر دا رونا رواں تے کرلاواں ایسے ہنجو وارھے ناں
 ٹوٹا ٹوٹا میرے دل دا وگدا وگدا اکھاں وچوں نگلھ گیا

اسمائیں اژدی عقل تے اک رات جے ماریں دھاڑ اوہ ڈاہڈا چنگا اے
افلاطونی علماں نالوں دل اندر کجھ درد جے ہووے یار اوہ ڈاہڈا چنگا اے

کل راتیں اک ملوکڑے ساقی راز محبت دا مینوں ایسہ دیا
سرخ شراباں نالوں گھٹ ہنجواں دا جیہڑا سینے لیا اتار اوہ ڈاہڈا چنگا اے

کیسہ شان فرویدوں شاہ دی کس کم اے دارا شاہ دا مان تران بھلا
جیہڑا فقر دلاں دے تختیاں تے کرے شاہی بن تلوار اوہ ڈاہڈا چنگا اے

جدوں آویں ڈیرے عاشقاں دے تے نال لیاویں اچیاں انت وچاراں نوں
جدوں جاویں وچ ملانیاں دے تے چھیڑ لٹھیں قصہ یا کوئی وار اوہ ڈاہڈا چنگا اے

میرے رکے وگدی نہرچ کے وی طوفان دے احسان بنا جے ہڑہ آوے
مڑا تھرے شوہ دریا نالوں جیہڑا نہر اچ اٹھیاہاڑ اوہ ڈاہڈا چنگا اے

جیہڑا ہڑہ توں نال لیا یا اس وسدے شہراج اوہدے لئی نہیں تھاں کوئی
اس گھر ڈھانے گھر پٹنے نوں چھڈ آئیں وچ اجاڑ اوہ ڈاہڈا چنگا اے

اقبال جہڑے شاعر نوں کجھ دی کیسہ لوو اوہوں کافر تے نہیں کیسہ سکدے
مت ماری گئی سدائی دی کڈھ چھڈو مدرسوں باہر اوہ ڈاہڈا چنگا اے

جان تلی تے دھر نکلیں دا حکم ناں دے مسلمان نوں
یا ایس نکھڑے جٹے دے وچ جان زوکی بھر دے
انج کردے یا انج کردے

باہنہاں تائیں آکھ اوہ گھر لین رب نواں کوئی اپنا
یا اوہناں دے سینے وچ وی اپنا دھرنا دھر دے
انج کردے یا انج کردے

آدم ہور بنا ابلیس توں ماڑا رکھ کے یا ساڈا
دین تے عقل آزمان لئی ابلیس نوں نکڑا کر دے
انج کردے یا انج کردے

یا کوئی نواں جہان یا کوئی نویں آزمائش پالے
پہلا جو کیتی ساڈے نال کد تک رہواں گے جردے
انج کردے یا انج کردے

بخش فقر تے نالے ای خسرو شاہ دی شان وی بخش دے یا
عقل عطا فرما جبریل دی فطرت دا رنگ بھر دے
انج کردے یا انج کردے

انقلاب دی آرزو میرے سینے وچوں مکا دے یا
ایس زمین زمانے دی خصلت بدلی کر دے
انج کردے یا انج کردے

اصل عقل دا وی عشق ہے نالے ایہہ ذوق نظر توں بیگانی تے نہیں
گھاتا عقل وچاری چج ہے ایہو جرات ایس اچ رنداں جہہہی آنی تے نہیں

ایہہ وی جانداہاں خیال منزلاں دا میرے اپنے من چوں پھٹدا اے
راہے پے کے ڈھیریاں ڈھاہنا ایہہ گل کجھ مرداں دے بھانی تے نہیں

ہر ویلے نواں کوئی پڑ منگاں اوس اپنے میں سود اولے توں
ایتھوں تہک کہ اوہ مینوں آکھ چھڈے کوئی ہور اجاڑ ویرانی تے نہیں

کیوں انت سودا دے وچ وی میں گلوں اپنے دا رکھیا خیال اینا
آپو باہرا ہے کم دیوانیاں دا گل سبھناں نے پر ایہہ پجانی تے نہیں

تڑپ کلپ بھری ایس جندڑی وچ نے سودا سارے تینوں بھالنے دے
سپ وانگ اوہ راہ ڈنگ ماردی اے جیہڑی ناں ٹورے مینوں ول تیرے

سینہ چیریا ہویا جبریل اپنا لے کے عاشقاں دے کولوں لنگھدا اے
تیری تاہنگ دی اگ دا کوئی شعلہ تاں جے سینے اوہدے وچ آن ڈگے

تینوں دیکھنے دی تاہنگ ناں کدی میں حجاب تیرا لیرو لیر کہتا
کدی ایس نکھتری اکھ ناں ای پردہ کھچ دتا تیرے کھڑے تے

تینوں بھالدا ٹولدا میں پھرناں یا میں اپنے آپ نوں لبھدا حال
ایسہ دل تے عقل نگاہ سبھے تیرے کوچے دے وچ نہیں گوا چھڑے

تیرے باغ اندر میں پونگیا ہاں تبکما اک تریل دا بخش دی دے
دل کھڑے گا کلی دا ناں اہدے گھاٹا پوے ناں کجھ دریا تیرے

اس محفلے معاملہ ہو رہا نہیں گل شراب تے ساقی دی
کتھے یار اوہ جس دے جام اندر میں گھٹ پا دیواں ساقی دی

جیہڑا مشہڑا زہر پیا پیوے سونے چاندی دے جام اندر
میرے خاکی پیالے چوں کوڑی کیویں گھٹ بھرے تریاکی دی

میری خاک چوں شعلے اٹھدے نیں کتھے شاں تے کس نوں ساڑاں
کیتو ای کوڑا جان دے وچ اگ لاشی مشتاقی دی

کہتا گندلا پچھم والیاں نے عرفان تے علم دے چشمے نوں
جگ نہہرا کرن چ سانجھ ہوئی مشائی تے اشراقی دی

دھرتی دا دل کرلاوے پیا ”مینوں زہر دتا“ ”مینوں زہر دتا“
پٹے پئی عقل ناں وس میرے کوئی توڑ دوا تریاکی دی

کیہہ ملاں پن کیہہ درویشی کیہہ شاہی تے دربانی کیہہ
سب اپنا کم چکان لئی گل کرن فریب نفاقی دی

بازار جیہڑے وچ جوہری دی اکھ بھیڑی تے گھٹ وہکھدی اے
میرے موتی دا مل گھٹ جانا بھانویں چکے چمک براتی دی

سٹ میرے سینے ساقیا ! اس گلی آگ دا شعلہ توں
رپھڑ کوئی نواں قیامت دا فیر اٹھے مٹھی خاک وچوں

اک کنک دے دانے دے پچھے مینوں سنیا اوس زمین اتے
اک گھٹ پیال اچھال دے توں میں جا اپڑاں آسماناں نوں

دے ڈاڈی شراب تے عشقے نوں جیہڑی ڈھاوے چھیل جواناں تک
تے اس شراب دی رہند کھوند چا شیں عقل دے پیالے توں

اس فلسفے حکمت نے مینوں بوہتا ای لد دا دتا
مرے خضر تو جان چھڑا میری کڈھ مینوں بھارے بوجھ تھلویں

جے اس شراب دی گرمی نال وی گرمی عقل اچ نہیں اوندی
فیر کم اے شوخ اداواں دا اوہ اپنے پچھے لان اوس نوں

کھج تان اے ہالے محفل وچ کجھ آسے کجھ بے آسے نہیں
دے آسمانی گیزا --- ایسا کر چھڈ بے خبرا سبھنا نوں

وچ خزاں دے وی کھڑ سکدے نیں لالے تے گلاب دے پھل اچے
اس بدھڑی شنی وچ کدھرے جے دوڑے گھرو رگاں دا خون

دے پیالہ اس شراب دا جیہڑی ہک وچ دے لالے دا پھل اگا
میری خاک دی مہٹی سا قیا ! دئیں بھری بہار دی ہوا دے نال وگا

جیہڑی پیتی فرنگی صراحی چوں اس نال تے سوچیں گھپ پنہرے اترے
تو اپنے واٹ وٹھندے نوں دئیں اپنیاں راہواں لبھن جوگی نگا

ہر وگدی وا دا بلہ مینوں ککھھا وانگوں اپنی تھاروں پٹ سٹے
میرے شک شے نال ڈھاڑاں مارے دل وچ دے توں پک یقین جگا

میرے جی وچ بلدیاں تابنگاں دے شعلے اوتے ہن کالس جمادی جاوے
میری رات نوں روشن تارے دے تے اوہدے لئی اس دل وچ تابنگ لگا

میرے ہتھوں بخشہما قلم جہمہدے نال شاہی نقش بناواں میں
مینوں اجیما بنایا اے تے میرے لئی کوئی بھاگاں والا متھادے پگا

ہر دل کھویں تصویر توں پلا میں چھڑا آواں
میں منگتا حق دی گل دا عقلوں خالی پیا آواں

کدی طور طریقے سیانپ دے ہخشہندے جھل پنا
میں گیانیاں دی گل سن کے گلوں پھاڑ پھڑا آواں

کدی میں دنیا دے پھیرے وچ کدی دنیا میرے پھیرے وچ
دے پھیرا ے دا تاں اس دختوں باہر میں چا آواں

ناں اتھے رمز اے ساقی دی ناں اتھے گل مشتاقی دی
ملا صوفی کولوں ہور ودھاکے دکھڑا آواں

وقت اوسی تیرے خاصاں نوں کم پوسی میرے تائیں دی
تھل وای میں شاہاں دیاں اکھیں اکھاں پیا آواں

بے قیدا دل نور ایمانی نال وی کردا اے کافری
کعبے جا جا سجدے کر دے بتاں دی کرواے چاکری

بھرے قیامت دے بازارے چک ترکڑی اچی
پلے پنھ کے بندگی اپنے رب نال کرے سوداگری

ورتن لئی اسمان زمین وی اپنی ڈھب تے چاہے
گھٹا راہ دا ہے پر کرداے قدرت نال برابری

کدی اے رب نال گھبو شکر دے کدی اے کھج کھچا
کدی یهودی پھندے بازی کدی دلیری حیدری

اصلوں بے رنگا اے فیر وی کنے رنگ کھلارے
دیکھو موسیٰ نون جادو نال کردا پیا پیغمبری

اس دی نگاہ سلاکھنی عقل نون جھل پنے تے لاوے
جھل پنا جے حدوں لنگھے کرداے اس تے نشتری

اکس ماریا اپنے تائیں کدوں نہیں اپڑ سکدا
آزر بن بیٹھ سال ہزاروں کردا رہیا اے بت گری

شاعر کولوں حشر دیماڑے مست کریندی کوک بھلا توں کی چاہویں
توں تے آپ ہنگامہ این تے ہور ہنگامہ کوئی اٹھا توں کی چاہویں

میری رواں طبیعت نوں توں نغے بھرے سمندر نال اشنا کہتا
میرے چیرے سینے چوں دریا منگ ہن ایسہ موتی جہہہا توں کی چاہویں

بنا حضور نماز تے میتھوں پڑھی نہ جاوے پڑھی نہ جاوے
دل میں نے کے حاضر ہویاں ہن اس کافر توں ہور بھلا توں کی چاہویں

کفر تے ایمان دی جنگ نہیں وچ میرے خیالاں دے
 غماں دی ماری جنڈری وی ناں لوڑے باغ ہمیشتاں دے

جے توں میرا اندر پھولیں اپنا خیال ای لہبیں گا
 جسراں چائن کھلرا ہویا ملداے وچ بیاباں دے

سٹھڑے بول ہلندیاں چڑیاں باز شکاری تہہ ولوں
جندڑی دے ایسے رستے سارے نوری ناری تہہ ولوں

جاگدا دل تے خاک دی مٹھی تے ایسے نظارے دنیا دے
سیر پانے رات نوں چن دی چڑھی سواری تہہ ولوں

میریاں ساریاں گلاں تیریاں دل وچ بھاویں بلہاں تے
موتی بحر چوں کڈھ ناں کڈھ ایسے دی مختاری تہہ ولوں

میں تے مٹھی خاک دی ہاں کتے پوہنچاں خورے ناں پوہنچاں
لالے دے پھل تیرے بدل باد بہاری تہہ ولوں

نقشنہارا توہیوں ای اسیں تے ایویں قلم گھسیٹی دا
اج بھلاکے دیاں ساریاں لکھتاں نقش نگاری تہہ ولوں

گلے تے کئی نیں پر اوہ دل توں کدی زباں تے نہیں آوندے
مر بے مہری عیاری مکاری ، یاری تہہ ولوں

۳۰

سے چنگا اس پارسائی کنوں
جے ٹریا ایس راہ آشنائی مڑھوں

مینڈے سینے بوہ جھٹ ساہ کڈھ لے
تھک ٹٹا ایس ایس خدائی کنوں

مینڈی جا کدھرے تینڈی جا کدھرے
کدی جا مینڈی چا ڈسائی گھنوں

ادہ ناز و زمزاں یاد چا کر
کیوں غفلت کر آزمائی گھنوں

کل میں کوں پورن پورن ماہ ڈیا
سینے لالے داغ جدائی کوں

سھی گلھے مڑوی حرام کیتو
مذہب عاشقاں وچ جدائی کوں

دل اپنا کہتم جا بیرے
تیں توں اس دی گڈھ کھلائی گھنوں

میرے دل دی دنیا اتے اس دا دھاڑا مارنا دیکھو
 وڈھنا ساڑنا مڑ کے اس نوں فیر اسارنا دیکھو

کیڑاے دل جیہڑا نہیں روشن اس چن دی روشنائی نال
 شیشے تک ہزاراں اس دا روپ نکھارنا دیکھو

اک ہتھ نال سلیمان دے ملکاں جھومے کئی ملک پچھاڑے
 دوںہاں جہاناں دے فقراں توں اس دا ہارنا دیکھو

دائیاں دے دل دیدیاں اتے رات نوں دھاڑے مارے
 سٹ ہتھیار ناداناں اگے اس دا چارنا دیکھو

طلب دی راہ وچ میں ہاں کھوبے دے وچ کھبیا ہالے تہک
منزل سنگتیاں ، راہ لئی پونجی وچ دل بھسیا ہالے تہک

کتھے اوہ نگاہ دی بجلی جیڑی میرے گھر نوں پھو کے
کھیتی تے کھٹن نال میں ہے معاملہ رکھیا ہالے تہک

میں اناڑی دی بیڑی نوں ٹھل اک وار طوفان ولے
چھلاں توں ڈر کنڈھے تکنوں میں نہیں ہٹھا ہالے تہک

پونچن ہتھوں تڑندے رہن اچ ہوندا اے کیف سواد بڑا
بھاگن والا اے یار دے پچھے جیڑے اے لگیا ہالے تہک

دونھاں جماناں توں جس اپنی وکھ پچھان کرائی نال
اوہ اس جھوٹے نقش دے دھو کے وچ اے بھجیا ہالے تہک

جلوے دی اک جھلک نال میرے شوق دی اکھ تے رجدی نہیں
کدھر کنڈاے جاواں جیڑے دل وچ چبھیا ہالے تہک

سامنے یار دے جا کہانی ہور لمبری دسدا اے
ایراں کنیاں ان کہیاں نوں دل وچ رکھیا ہالے تہک

۳۳

پوہ دی ٹھنڈ دے سے لہرے پیچے نہیں
 ٹھنیاں اتے فیر چکارے جاگے نہیں

پھلاں نوں رنگ روپ تری بخشیمندی اے
 ہوا دے بلے ندیاں دلوں آوندے نہیں

جنگل نیلے لالے دے پھل دیوے ہار
 ہوا بہار دی چلے چلتے جگدے نہیں

ہور میرا دل بچھیا ہوا پھلاں دے تال
 باغاں توں مونہ وٹیا اس ہرنوٹے نہیں

اک جھٹ سوکھا میں اپنے دکھ درداں تال
 اک جھٹ روندی جیویں پہاڑی تالے نہیں

اس ڈر توں کتے اوہدا ذوق نہ گھٹ جاوے
 محرمیں تائیں حال نہ دل دے آکھے نہیں

تاہنگ تھان ٹھکانے دی ناں مینوں
 راہی میں پردیس ہر گراں مینوں

فجرے کہن لگی سواہ پرے تائیں
 کہتا تھلوانی ٹھنڈیاں مینوں

سہجے لنگھ کھنڈاتے کھٹار نہیں
 یاد کردے نیں بڑے کارواں مینوں

اکھوں ہنجو میرے تریل ہار ڈگدے
 کہ میں خاک ہاں راہاں وچ تھان مینوں

میرے چشمے چوں وہن دن رات دا وہے
 دلوں گیت سن دیا کناں مینوں

ازل چمک دمک میرے ماضی دی اے
 ابد ذوق اڑیکاں تے لگہاں مینوں

غم کر ناں مٹھ مٹی ہوں دا توں
 سونہ جان دی نہیں اتناں مینوں

ساقی دے نیناں چوں مینوں مستی چڑھی شراب جی
بن مے توں حال خراب جی بن مے توں حال خراب جی

بے حجابی نال تے میرا ہویا شوق ودھیرا
دیکھاں ناں دیکھاں پر میں تے کھاواں پیچ دتاب جی

دیوے دی جتی دے وانگوں ایسہ پھڑلیندا اگ نوں
میری رباب دے تارتے جس دم وجدی اے مضراب جی

میرے کولوں باہر تے نہیں اے جیہڑی منزل ہے میری
راہ نہ لبھے مینوں پھٹے میرے نصیب نصاب جی

مشرق دلوں جس ویلے تک سورج نہ چڑھ جاوے
تاریاں وانگوں اس ویلے تک بدھے میرے خواب جی

میری رات نوں ترت سویر کہتا نال ایس اپنے مکھڑے آفتابی
تیرا مکھڑا سوہنا آفتابی تینوں بچے بھاوے ایہو بے حجابی

توہیوں میرے درد نوں جان لیتا دل میرے دے وچ آرام کہتا
اکھ میری توں لکن لکان کہتا اہنہماں بھاراں دے نال بوہتی خرابی

اکا کھوئیاں دا اعتبار وی توں بے قراراں دے لئی ہیں قرار وی توں
ترٹے دلاں دا داروں وی ہیں توہیوں گل اپنی اے نہیں ملدا شبلی

غم عشق دا تے اوس دی لذت دوہرا رکھدے اثر اپنے اندر
کدے سوز تڑپ تے دردمندی کدے مست بے حال جسراں شرابی

قصہ دل میرے دا توں دس تے سہی اس گل نوں توں ڈاڈا جاندا ایس
میری دکھی دے وچ اوہ دسدا نہیں کتھے گیا اے دل کر بے حسابی

سونہ تیرے جلال دی دل اندر کوئی آرزو ہور میں رکھدا نہیں
سوا ایس دعا دے میرے مولا! بخش دے کبوتران نوں عقابی

میرے ساقیا ایسے خانے دے دیج میرا محرم نہیں کوئی ہو
خورے میں پہلا بندہ ہاں جھپٹے جگ توں وکھرے طور

اک جھٹ ایسے بووے صریر نوں توں اک مٹھ مٹی دی بنا دیویں
کدی چھڑک پانی ایسے مٹی اتے کریں بھڑک دا اگ نوں ہو

لیا اوہو نصیبہ جاگدا تے جام جیہڑا جہان وکھلدا اے
کے ہو جمشید دے گھپ خانے ولے دتا اے عجم نوں نور

دکھاں ماریاں دی ایس دنیا تل دس توں تیرا لیکا لیکا کی اے ؟
 بھلا جانیں کی توں میری تڑپ کلپ دل تیرے چ اینی بے قراری وی اے ؟

تینوں خبر کی اے اہنا ہنجواں دی کے اکھ چوں جو ٹپ ٹپ ڈگدے
 توں پھل دی پتی اتے سٹ شبنم جھہڑھی چمک دمک کے موتی جھہڑھی اے

کہہہ دساں تینوں اوس جان دی گل جیہڑی اک اک ساہ پٹی گن دی اے
 تیرے دم کیہڑے کوئی مانگوں نیں کیہڑی فکر تینوں روزگار دی اے

کراں دید تے اینا آپ بھلاں اہدے نالوں تے فیراے حجاب چنگا
سودا مینوں تے ایسہ انج ہجدا فنوں توں سنکدا ایس ایسہ مل بوہتا

گل کھل کے کر توں نال ساڈے دن لگھ گئے اوہ لک لکا والے
جدوں آکھدے ساں سانوں خورے توں انج چاہندا اے یا فیرا انج چاہندا

چھید کہتے نہ ایس نگاہ اتھری آسمان دی نیلی صراحی دے وچ
جے توں چاہندا ایس کوئی حجاب رکھنا تے بنا فیر کوئی جمان دو جا

دکھ دکھ رکھیں اپنے آپ نوں توں اینی بے نیازی کر کے فیر وی
وجود اپنے دی گواہی دین دے لئی لہو دوستاں دا ات ہے منگیا

رتبہ بندگی دا کجھ ہور ہوندا رتبہ عاشقی دا کجھ ہور ہوندا
چاہویں نوریاں کولوں تے صرف سجدے چاہویں خاکیاں دے کولوں کتے بوہتا

کچا تابا اے کول تے تا اینہوں لا محبت دا میں کیمیا کرنا
کل پونہچاں گا تیرے حضور جد میں منگیں مہتھوں تے کراں میں پیش تحفا

۴۰

نور نیرے نے ظاہر کہتا جو کبھی وی اے چٹا کلا
چن سورج گھر بار تے بیلے بھانویں پہاڑ نیں یا دریا

توں اینہماں تہنگاں وچ ایں کہ نگاہ پچھانے اوہنوں
میںوں ایہو اچھوی کدھرے سے نہ سکے نگاہ

۴۱

دے اوہ دل اپنی مدھ موج اچ جیہڑا مست رہوے
کھوہ لے ایسہ دل آپوں باہر جیہڑا بگانے دل تکے

دے اوہ دل اوہ دل جیہڑا دنیا اتے چھا جاوے
کھوہ ایسہ دل ایسہ دل کھوہ جیہڑا گھانے وارھے وچ پھے

اس تقدیر کمان چوں مینوں کڈھ شکاریا! باہر ذرا
کنوویں شکار دا سینہ چیرے تیر جے وچ کمان دے رہے

جندڑی میری جگ راجی دے کماں توں تے نہیں تھکدی
اک دنیا نوں پلے بھنے دو جی ساہویں آن کھڑے

اک منھ مٹی پونجی میری اینوں راہواں وچ اڑاواں
لائی آس کہ اک دن ایسہ اسماناں تک پونہچاواں

کیسہ کراں کیسہ چارا لاواں گیان دانائی دی نشی تے
اک کنڈا دی بھٹیا نہیں جہنوں دل دے وچ بٹھاواں

ہجر دی اگ دے نال ای میری دھندلی پئی حیاتی
اوسے گھڑی میں مر مک جاواں اینوں جے بچاواں

عشق شراب دی مستی میرے لہو چوں باہر نہیں جانی
میں تے دل ایراں نہیں دتا جے مڑ کے پرتاواں

من دی خالی تختی اتے مدعا توں سارا لکھیا
ہن اوہ دے سکھا دی مینوں پٹھا ای ناں پڑھ جاواں

وچ حضور تیرے جے کوئی آ کے غزل سناوے میری
آکھیں "ایںہوں جاندا ہاں" تے انج میں عزت پاواں

جیرا دل توں بخش دتا اے مینوں نال ایس یقین دے بھرے ہاڑا
ایسہ جام جمان دکھالدا اے ودھ ہور وی ایسہ چکے ہاڑا

ڈگدے نیں کڑتن دے تہکے میرے پیالے وچ آسمان ولوں
پیڑھے رندی تالو وچ آ ہو . جاوَن اوہ . مٹھڑے ہاڑا

۴۴

عشق تیرے دی رمز ہوس دے بندیاں دے وچ کیہہ نہیں سکدا
گل شعلے دی تڑپ چمک دی ککھماں دے وچ کیہہ نہیں سکدا

گل کرن دا ذوق توں مینوں دے کے کہنا ایں ہن گل کر
پر جو میرے سینے وچ اے لوکاں دے وچ کیہہ نہیں سکدا

دل میرے دے اولیاں وچوں سوہنی غزل اٹھندی اے
شنی تے بہہ آکھاں پر پابندیاں دے وچ کیہہ نہیں سکدا

شوق نہ جے کر دائی ہووے گل انوکھی گلدی اے
کیوں جے تیری گل نوں اک دو گھڑیاں دے وچ کیہہ نہیں سکدا

واہ وا اوہ زمانے جس ویلے بھر خوب شراباں پیتیاں ول سنیا چنگ تے نے
میرے ہتھ وچ جام شراب دا سی تے اس دے ہتھ وچ پھڑی ہوئی اک بھری صراحی سے

توں بکل دے وچ آویں تے ساڈی پت جھڑدی رت اندر وی کھڑ جاون رنگ بہاراں دے
نہ آویں تے فیر ساڈے لئی چیتو دا مہینہ وی آوے کچھ اداسی لے

تدھ باہجوں تے ایسہ جند میری اس ساز دے وانگوں جاوے تنداں نیں جس دیاں ٹخیاں
توں سامنے ہویں جس ویلے میرے پنے دے وچوں پھٹدے نیں فیر تے نغے سے

اس شوق تیرے دی محفل وچ میں جو کچھ لے کے آیا ہاں توں اوس دا ڈاہڈا جانوں ایں
ہک باغ گلاب دے پھلاں دا ہک جنگل میرے ہاڑیاں دا تے چنگی چوکھی سے

کر زندہ اک وار دوبارہ جذبہ اوس محبت والا جس دی طاقت نال
راہ بیٹھے مانگت دی پھوہڑی شہنشاہ دے تخت اچیرے نال وی جاوے کھے

یار میرے خوش ایس گل تے بی میرے جہہہہہ آوارہ چہہہکڑ ہجہہہ منزل تائیں
میںوں ایسہ پریشانی بی میں گیان تے دانائی دی راہ کر بیٹھایں طے

اینہاں ہنجو بھریاں اکھاں نیں میری جھولی تارے بھر دتے
اس دید کرن دے شوق ہتھوں جیہڑے امبروں باہر سٹ چھڈے

بھانویں دھرتی کھرچن ہارے ہاں اچے ہاں ثریا توں فیر وی
توں جانے سانوں پھدے نہیں کجھ طور چنگ جہہہی جندڑی دے

ترکاتے تکل اس دنیا وی ساڈی گھمن گھیری چوں اٹھے
توں جانے سانوں راس اسہ شماں تے ناں اسہ ترکے

اساں ایس اسمان صراحی چوں تے ساری شراب مکا وتی
کر تا کنجوسی ہن سلتی اک نویں صراحی فیر دھر دے

کھلوارے دونھاں جماناں دے نہیں ہجدے میرے جنون تائیں
اسہ وی بس راہ چ ای آوندی اے اوہ وی ساڈی راہ چی آوے

مشرق جس دے ویروے نیں آسمان پھسائے پھندے
 سینے ہوئے ہن تاہنگوں ٹھنڈے اپنی ذاتوں ترے

اوبدی سواہ وچ جندڑی والی رہی بھڑکی ناں لو
 موجاں نوں ہن دوروں تکے پیا کھلو کے کنڈھے

بت خانہ ہووے یا کعبہ دونھاں دی آگ بجھ گئی
 بے ست بے سواد شراباں پیر مغاں دے پلے

سوچ فرنگیاں دی دنیا داری نوں سجدے کردی
 اکھاں والے انھے رنگ رنگینیاں وچ نیں رنجھے

اوہ چکری آسماناں توں ودھ موت توں ودھ لٹیری
 اس دے ہتھوں پھٹے میرے گئے ناں پلے سیتے

مٹی جانی نے عادت آسماناں والی پھڑ لئی
 کرے چلتے ہیرا پھیریں دل چھل تے گنجلہ ٹوے

مشرق ہویا خراب تے مغرب اوس توں ودھ خراب
 ماری گئی ایسہ دنیا کھوج دے ذوق جدو کے چھڑے

ساقی لیا شراب تے محفل رات دی دے جما
 کر کچھ ہور تباہ ساڈے دل محرماں والی نظر چا پیا

بے قرار اس دل نون تون ڈولن لئی ناں وہمہاں دے
اک دو کنڈل ہور ودھا لے لشکن والیاں زلفاں دے

تیرے نال ای سینے میرے چمکی برق تجلی دی
چن سورج نون ایویں میں تے رکھیا وچ اڑیکاں دے

ذوق حضوری نال اس جگ وچ صنم بتاں دی ریت ٹری
عشقوں دھوکا کھاون جیہڑے جیوندیے نیں وچ تاہنگاں دے

تاں بے کھل کھلا کے کدھرے کوئی گیت نواں میں گاداں
باگاں دا پنچھی میں واپس مینوں کھل وچ باگاں دے

طبع اچیری اے تے پیراں چوں بیڑی وی کھول
تاں بے تیری گدڑی اتوں واراں جوڑے شاہاں دے

تیشے نال بے پتھر ہنہا تے اس گل دی جا کی اے
عشق کندھیڑے لدی پھر دا لدے کئی پہاڑاں دے

ایس زمانے دے نل کھندی رہندی اے جندڑی میری
جیویں پہاڑاں وچ کرلاٹاں پاندی پھر دی کوئی ندی

سامنے ہو کے متھا لائے لک چھپ کے وی لڑی رہے
ڈھے جانی دا جوڑ اونھاں نل جنھاں دی پکی ہستی

ایس پہاڑ تے ایس تھلوادے ایس پیلے تے ایس دریا
نال ای اتھے محرم کوئی نال اتھے کوئی اے دردی

شوق توں ایس بیگانے سارے شوق توں ایس بیگانے
ایس نیں بھانویں جھرنے یا ایس وگدی ہوئی کوئی ندی

اٹروں خالی حال دہائی اصلوں خالی حال دہائی
ٹھنیاں اتے انج تے بلبیل چکارے کردی پھردی

اوہ اک داغ کہ جیرم میرے سینے اندر دھندا اے
لالہ زاراں وچ اوہدے جیہہا کوئی دھنیا اے گھٹ ای

نال تے محفل دے وچ اے تے نال ای مے ساقی دے کول
اک کوڑی گھٹ بے قراراں نوں جیرمی اے راس آندی

جیڑھی توں تسلی دتی نہیں اوہنے اپنا کم کہتا
مڑ دل بے قرار میں اپنا تیرے حوالے کر چھڈیا

اوہ کی دل اے بس جھپدے سر ساہ گنن دی پئی ہوئی اے
جس اپنے ویلے دی واگ نوں اپنے ہتھ وچ ناں پھڑیا

تیرے ضمیر اچ ستا ساں میں اپنا آپ دکھان لئی توں
اپنا اہمہ چمکدا موتی سنیا کنڈھیوں باہر وگا

چن تاریاں نوں گلا تیرے نال سنیا ہوئے گا توں وی
کہ توں ساڈی خاک اچ اپنا شعلہ دتا اے چمکا

اینا ای بوہت اے تیر جے اوہدا ساڈے سینے چہہہا اے
پیریں ڈھیا شکار اے بھانویں اپنا اوہنے نہیں پکیا

تاہنگاں دے کل جہان دی گل اک حرف وچ مکا دیندا
پر ذوق حضوری دی خاطر میں بات نوں ہاں لکا دیندا

توں عاشقاں کولوں بولن دی ہمت کھوہ لئی پر جاندا نہیں
ایسہ پیار تے گونگیاں نظراں نوں بولن دا چچ سکھا دیندا

کتھے نوری جیہڑ قاصدی توں ودھ کوئی وی شے جاندا نہیں
کتھے خاکی جیہڑ سینے وچ آسمان نوں رہن دی جا دیندا

اس میری وجود اٹھان وچوں اک ذرا وی گھٹ کردا تے
مل اوہدا ہمیشہ حیاتی وی ناں لہندا جے توں لا دیندا

بے انتے شوہ دریاوا اوئے گھلاں تیریاں چھلاں دے نال میں
کوئی لوڑ ناں کنڈھے لگن دی ناں موتی لوبھ لبھا دیندا

ورھے جان اتے تیرے ولوں تریل معنہاں دی تے ہر تہکا
میرے روون تے کرلاون لئی اک دنیا نویں بنا دیندا

۵۲

کدوں تہک توں اپنے مکھڑے تے گھنڈ رکھیں گا صبح تے شام والا
ککھ اپنے نوں گھنڈ لاه کے توں جلوہ جیہڑ ادھورائے کر پورا

ایسہ سوز گداز نیں حال ایسے توں میرے کولوں ایسہ شراب منگیں
تیرے سامنے جے میں بیان کراں حال ایسے مقام دی مستی دا

نال راگ حیاتی دے میرے اوہدی اگ نوں ہور ہوا ملدی
توں دے ترونکا تریل دا تے اس لالے دے پھل دی پیاس بجھا

عقل پھری پھرولدی ورقیاں نوں گل نکتے دی عشق ہتھ لگی
پنچھی اوہو ای سیانا ہے جیہڑ جال وچوں وی دانہ لے اڈیا

کتھے نغمہ تے کتھے میں بھلا شعر آکھنا نرا بہانہ ای اے
بے مہار پھر دے اونٹھ میں دتے ہک ہک کے اک قطار وچ لا

کھلی گل کرن دا ایسہ ہے ویلا پر میں رمزاں دے وچ بیان کیتی
توں ہی دس بھلا جاواں کدھر نوں میں جدوں ہے میرا سنگ ساتھ کچا

پھس اپنے وقت دی گنجھل وچ ساہواں نوں گندے جاکي دا
چھلاں اٹھدیاں وانگ سمندر پر ہب کنڈھیوں باہر نہ پائی دا

دریا دیاں مارو چھلاں توں ایسہ ٹھیک اے کوئی ہچدا نہیں
پپی وانگوں مل اکلاپا اسیں اپنا آپ بچائی دا

میرے اندر وسدے جوہر دی کی . جوہریاں کولوں کچھے او
اسیں اپنی آپ کسوں ہاں سب کھوٹا کھرا دکھائی دا

ساڈی اس ٹھور اجاڑاں دا کس منگنا آکے باج بھلا
اسیں شاہ ہاں ایس خدائی دے اسیں ملیا راہ گدائی دا

میرے سینے دے وچ کوئی ؟ کی عجب تماشا بنیا اے
خورے توں ہیں یا آپ اسیں اپنے نال متھا لائی دا

اس خاکی آدم دی مولا تقدیر دا پردا کھول دکھا
راہ تیری وچ اڑیک اپنی اسیں لا کے جی نوں لائی دا

ناں لب کھولے فریاد لئی میں کیوں بے فریاد بچ اثر نہیں
دکھ دل دا تے ان کہہا چنگا اینوں سنن دا سبھنوں جگر نہیں

بھانویں حرم تے بھانویں دیر ہووے گل ہر تھاں اے اشنائی دی
اتھے تیرے میرے رازاں دی پر کے نوں کوئی خبر نہیں

تکے جوگی ایسہ تھاں تے نہیں جتھے شعلہ ساڈی دنیا تے
اک پل تے نظر کرم کر دے پر دوجے پل اوہ نظر نہیں

توں نگھ کے ساڈیاں اکھاں چوں ساڈے دل تہمکو جا اڑیاں ایں
پر ایساں لنگھیا ہیں ایٹھوں نظراں نوں اہدی خبر نہیں

ابنھاں ساریاں بوجھ بھہکڑاں چوں میرے نگ نوں کے پچھاتا نہیں
مڑ تیرے حوالے اوہ کہتا دنیا وچ اپنی نظر نہیں

بیرہی عقل ساکھنی ے سانوں بھر پالے دتی فرنگیاں نیں
سورج ہے پر اوہ صبح کرے اپنے جوگا تے اثر نہیں

۵۵

چن دے چانن وانگ اسیں جے ڈگدے ڈہندے آئے
کی جانے کوئی لے پینڈے کسراں اسیں مکائے

گل دل درد ساڈے دی تون کیتی نال رقیباں
ہنجواں ہاواں اثر ایسہ کہتا سانوں شرم ڈبائے

گھنڈ مکھ تون پرتا دے کیوں جے صبح دے سورج وانگوں
تیری دید کرن لئی اکھاں بھرویاں لے کے آئے

ساڈے عزم بقہنوں بوہتے پکے کریں اسیں تے
ایس لڑائی دے وچ کوئی فوجاں نہیں لیائے

تون کی جانیں راہ جاندی جمہی نگہ کی کم دکھایا
اسیں تے تہتھوں دعاواں منگدے ہاں اس راہ تے آئے

جن سورج دیا مالکا توں اک خاک نوں کھلریاں دیکھ
 ذرے اپنے وچ وسایا گنج بیاباں دیکھ

میرے سینے وچ بے انتے حسن نے ملاں ملیاں
 اپنے سورج نوں میرے گلوں وچ لکیاں دیکھ

ماریا عشق بلاواں بہتا توں انسان دے دل تے
 اپنی لائی اگ نوں اس جنگل چ بلدیاں دیکھ

دھوئے حیاتی دے دامن توں لگے داغ پرانے
 اس لہڑے دامن والے دیاں مختاں کرنیاں دیکھ

ساڈی خاک اٹھدی اے ہن اک ہور اسمان بنان لئی
 کوں نمانے ذرے توں بنیا ایسہ بیاباں دیکھ

حصہ اول ختم شد
 زبور عجم
 مترجم: علی اکبر عباس
 (الحمد لله رب العالمین)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

زبور عجم

حصہ دوم

سد رہ رکھ دیئے ٹاہنیں چمن دچ کنڈیاں ککھماں جمہی ناں ہو
جے اوہدی انکاری ایں اپنی تے انکاری ناں ہو

دو عالم دکھ سکدے اس وچ جھوٹی ہے صراحی کول میرے
کتھے اکھ اوہ جھوٹی دیکھ سکے شے دیکھن والی کول میرے

کوئی ہور دیوانہ شہر دے وچ آئے گا رولا پائے گا
کتے ودھ بنگامہ چک دے گی جھوٹی ہے جھلوائی کول میرے

اوائے جھلیا کوئی غم ناں کھا توں رات پنہری آنے دا
کیوں جے تارے ہار چکدا رے اک داغ پیشانی کول میرے

مینوں یار بنانا چاہنا ایں پر مینوں اک ڈر لگدا اے
نہ جھل سکیں گا جھوٹا ہے غوغا طوفانی کول میرے

۱

اٹھ ہوش چ آ ہن آدم دے اٹھن دا ویلا آیا اے
 مٹھ مٹی آ گے تاریاں جھکن دا ویلا آیا اے

ہستی دی ہک وچ بھیت جیرا سی لگھا ہویا ہن اس تے
 مٹی پانی دے ٹھہکے نال بولن دا ویلا آیا اے

چن تارے جھہڑی شوق دی راہ وچ ساڈے سنگی ساتھی نہیں
 دانا' بینا' سیانے جانوں تے ایسہ رمزاں دے بھتی نہیں

اس خاک دی منھ دے وچ اوہناں خورے کیسہ جلوے تکے نہیں
 کر کنڈ اسماناں ول رچھے اوہ سانوں وہکھن وچ ای نہیں

لنگھ کے لالے دے پھلاں چوں توں وانگ صبا دے جا سکنا این
اک پھوک نال گنڈھ کلی دی کھول کے اہنوں پھل بنا سکنا این

جندڑی کیسہ اے؟ جگ نوں اپنی اس جان دی مٹھ وچ کر لینا
توں آپ اس دنیا دی مٹھ وچ این بھلا توں کی کم دکھا سکنا این

چن سورج سجدے کہتے سی تینوں ایسہ گل سی بھاگاں دی
توں ہالے تک وی جاندا نہیں ایسہ مرتبہ کسراں پا سکنا این

کدھرے میرے مے خانے چوں اک پیالہ بے کر پی لیں توں
اک مٹھ مٹی دے نال توں وی فیر اک جہاں بنا سکنا این

کسراں اپنے سینے دے وچ اک دیوا بالیا اے اقبال
اپنے لئی اوہ کر سکنا این تے ساڈے لئی وی ایسہ لا سکنا این

چاہنا میں عشق سمندر دا ہے توں کنارہ پائیں
 ہلہوں دے ہزارک شعلے فیر اک شعلہ پائیں

میںوں اوں دی لذت نال کہتا اس آشنا
 تو چاہنا میں باگ گیلے دے وچ آہنا پائیں

اک ذرا لڑ لگ کے دیکھ توں پہچاں لوکاں دے
 چاہنا میں ہے توں نظر یار دی محرمانہ پائیں

کول جنون تے نہیں پر شہر دے وچ توں رولا پایا
 توڑ صراحی چاہنا میں فیر دی بزم شبنہ پائیں

ساڈے نال اداواں کرنیاں دل نوں موہنا سکھ
 چاہنا ہے توں غزل اسان توں عاشقانہ پائیں

ایسہ ویلا تے اس سوہنے دا اک اڈنا قاصد بنیا اے
قاصد وی ایسہ جیہا کہ اوہدا کل وجود سنیہا اے

ناں سوچیں ایسہ نصیب تیرے وچ یار دا جلوہ ہے ای نہیں
ہلے تیرے سینے وچ اوہدی تاہنگ دا ہونا کچا اے

غیا میں اڈاری تیری وی شہباز جیویں اچی ہے پر
کریں ہوش اسان دا شکاری وی تے ڈاڈا ای پکا پیڈھا اے

مٹھ مٹی جیسی انجیائی نوں کتھے اپڑی جبریل بھلا
اوہدے اچے کوٹھے پاروں ای بس اوہدا تے ناں اچا اے

ساہواں دی گنتی کر کر کے جینا ایں پر توں جاندا نہیں
دن راتاں دا جادو بھن کے جینا ای اصلی جینا اے

میں گیان تے دانائی مغرب دی بارے اینا ای آکھاں گا
چنگاے پر اوہدا رون پٹن ہلے آکھاں نے نہیں تکھا اے

اس چن تے صلیب دے بارے وچ کوئی ہور تے مینوں فکر نہیں
فتنہ ہور اک ایس ویلے دے سینے دے اندر لکھا اے

اپنے یار دی بھولہ ہے دی ہوور میں گل کی دساں
بیٹھ سہانے دارو کرن دیاں کرے مرے نال گلاں

بھانویں ہے دلیر زبان تے نالے مراد ہے مٹھی
کہہ نہیں سکدا گل میں عشق دی اس تو ودھ کی آکھاں

بھاگل والے جیہڑ وجود وچ اترا اے تہہ تہہ
موتی دانگ تار کے سوکھیاں کر دیندا اے گلاں

میں سواداں پٹیا اس دا مینوں جدوں پچھتا
کہہ کے "خانہ خراب" تے بڑ بڑ کردا رہیا وچ بلہاں

غم نہ کر جے دنیا اپنا راز نہیں ظاہر کر دی
پھل نہیں جو کہہ سکدے دیا اوہ بلبل دیاں ہوکاں

شوق دا میں پیغام تے اپنا کہہا اے کھل کھلا کے
تریل دا تہکا پھل تے ڈگ جو کہندا اے لکیاں چھہاں

ساریاں گلاں وکھریاں وکھریاں عجب کیہہ جے میں کہہاں
وکھری گل کیتی جس کیتی بارے اوہدیاں زلفاں

۷

عقل ہے سیراں کرن چ رجبی ذوق نظر دے ہتھوں
 ہر شے نوں ایسہ لہ لہندی اے اپنی کھوج دے پاروں

جن سورج نوں چھڈ طلب کر جلوہ پاک توں اوسدا
 اس بت خانے وچ ہر جلوہ میلا تھیا نگاہوں

۸

میں غلام اوہناں جی داراں دا جیہڑے عاشق ہوئے چچے
 اوہناں دا نہیں جنہاں تیکے ملے کسے نوں دل ناں دتے

دل جیہڑے ہر رنگ نو جانن فیر وی بے رنگ رہندے
 بت خانے ے خانے مسیتاں اوہو ای رونق لاندے

چن تاریاں توں بہت اوچیری نظر اوہ اپنی رکھدے
 کہکشاں دے گلوں چچ اپنا آہنا نہیں بناندے

مخمل دے وچکار نین فیر وی محفلوں باہر وسیندے
 اپنے آپ اچ کلمے نہیں پر سبھناں ناں نہیں دسدے

ابنہاں صادق عاشقاں نوں بے قدری ناں ناں دیکھ
 ایہو سولڑے اصلی پونجی ہین اس قافلے پلے

لکھ آزادی دا پروانہ دتا غلاماں تائیں
 انج نہیں شیخ تے باہمن جیویں چاک توں اجڑ کھسے

پھڑو پیالہ اوہ کھندے نہیں ہے اے شراب حلال
 بھانویں حدیث ہے کچی پر نہیں راوی ثقہ تے پکے

اس باگے ہے لالہ دا پھل رنگ اچ لڑیا ہالے تہک
بتھوں ڈھال نہ شیں ہے اے جنگ دا ویلا ہالے تہک

اوہ فتنہ سی جس نے کھڑے دو سو فتنے چکے سن
اوبدی اک جواکڑی داے افرنگ چ پالنا ہالے تہک

اٹھ کھڑا ہو توں آرام نال بیٹھا ایں کنڈھے اتے
مگر سجھاتے بھنوراں دے نال واہ اے تیرا ہالے تہک

گینتی چھڈن دا ناں سوچیں ایسہ تے کوئی سیانپ نہیں
تھر دا دل تے ہے کئے ای لعلوں بھریا ہالے تہک

ٹھہیر میں راگ دے پردے وچوں ہور کوئی سرکھولوں
کیویں آوازاں دساں جنماں نوں چنگ ہے کجھا ہالے تہک

جگ دے نقشہ ہارے جد نکھا اے جنون تائیں میرے
کنڈاے تیرے سودا لئی ایسہ ویرانہ اے چھوٹا ہالے تہک

کدی بول، دلیل بلارے اتے تکیہ کہتا جاندا اے
کدی حق دے لئی تلوار تے نیزہ اچا کہتا جاندا اے۔

گدڑی تھلے کدی کدی تے زرہ وی پانی پیندی اے
عاشق بندے حال دے اس لئی ایسا کہتا جاندا اے

جگ جد ہوئے پرانا اس نوں اکا ساڑ سواہ کر دے
اس مٹی پانی چوں جگ فیر پیدا کہتا جاندا اے

دیندے اک نگاہ دے بدلے اپنی ساری پونجی نوں
کیا قوم اے جس توں گھانے وچ سودا کہتا جاندا اے

موج ہوا دی جیہڑا کارا ککھھاں دے نال کردی اے
عجب نہیں نال پہاڑ دے جے اوہو جھہہا کہتا جاندا اے

وچ بزار حیاتی دے ایسے عشق وی ہے اک جنس جیویں
کدی سولا ویچھداے کدی مزگا کہتا جاندا اے

میں تے ہاڑے کہتے تان جے توں وی جاگ پویں نہیں تے
روییاں کر لایاں بن وی کم عشق دا کہتا جاندا اے

خودی اپنی دی مستی نال ای چک طوفان دے موج وانگوں
تینوں کمہا کس چھڈ کے سب کچھ مار ہسے کڑا بہہ جا توں

قصہ اے باگھ شکارن دا تے باگے چوں فیر اٹھ کھلو
چڑھ پہاڑ تے کھولیں پلا نیلے دج گڈ تنبو نوں

سٹ دے پھاپی چن سورج تے جیہڑی گچھوں نے چا
امبراں اتوں کھوہ کے تارے لالے اپنے گلوں نوں

نیا میں شراب خودی والی تے بہت ہی کوڑی اے
دیکھ توں اپنا روگ تے زہر ایسہ دا رو جان کے پی جا توں

تھل حجازی دی گٹھ وچوں خضر ویلے دا آیا اے
دور دراڑے اس وادی' ولوں ای قافلہ آیا اے

میں غلاماں دے متھے تے رعب شاہانہ ڈٹھا اے
خاک ایاز دی وچوں وی محمود دا شعلہ آیا اے

کعبے تے بت خانے دے وچ روندیاں عمراں لنگھ گئیاں
تہ اس عشق دی محفلے اک محرم بھہتاں دا آیا اے

کائنات دی سوچ اندر اوہ نویاں لیکاں کھچ دیندا
درد منداں دے سینے وچوں جھپٹا ہاڑا آیا اے

چنگ پھڑو میرے ہتھوں ہن معاملہ وسوں باہر عویا
ساز دی رگ چوں لہولہان ای نغمہ میرا آیا اے

اس شاہ دی اک نگاہ لئی اک تہنگ اساں وی لائی اے
رب مٹی دا تے بناندے نہیں اساں مسلم ریت رچائی اے

میرے سینے دے وچھے جیرا اوہ دل تےھے اک بے پروا
اس سنگن ہار گدا تائیں شاہاں دی رمز سکھائی اے

امبرا توں جو کجھ وی میرے لالے دے پھل تے ورہدا اے
اس مرل گھاہ اتے میں تے ہر بوند اس دی ٹپکائی اے

چن تے سورج دے کولوں وی کجھ روشنی دی خیرات لئی
جھم تاریاں دے وانگوں تھلے میری سوچ کدی ناں آئی اے

جے سورج وی میرے ولے کدی پیلاں پاندا آ جاوے
ادھ راہ وچوں پرتا ویواں ایسہ میری شوخ ادائی اے

فطرت نے جیرھی چمک دمک مینوں بخشی اے میں نال اسدے
انج لشکاں کالی گھٹا اندر جسراں بجلی لشکائی اے

حاکم دیاں ریتاں رساں دا میں وی تے ڈاڈا جانوں ہاں
کوشھے تے چڑھاندے کھوتے نوں تے یوسف لئی کھوہ کھائی اے

درویشی مستی نال اپنا آپ دما دم پدھرا کر
شاہ دی شاہی نال دی بھڑ جائیں اپنے آپ نوں پکا کر

اونھاں کیہا ایسہ جگ اساڈا تینوں راس آیا ہے کہ نہیں
میں کہہا مینوں راس نہیں آیا، اونھاں کہہا اہہدا پشرا کر

ے خانے دے وچ میں ڈٹھا کوئی جوڑ وی چچ دا نہیں
رستم دے نال یاری گنڈھیں مغبجھاں تو کنڈھا کر

اے صحرائی لالے دے پھل کلا ای اپنا آپ نال ساڑ
آدم دے سینے اندر وی توں اس داغ نوں دھندا کر

اس عالم دا سوز وی توں تے اہہدے لو دی گرمی توں
نہیں یقین تے فیر توں اہہدا پیکر چیر نظارا کر

عقل اے تیرا دیوا اس نوں رکھیں کے وی راہ اتے
عشق اے تیرا پیالہ اس وچ ساتھ کے محرم دا کر

لہولہان اس دل دے ٹوٹے اکھاں راہیں ڈگدے نہیں
مندری وچ جڑوالشہن لعل بدخشاں دا اینوں کٹھا کر

ہوس نے ہن تک دنیا داری والے تماشے کہتے ہیں
ہور کئے اک فتنے ہالی نیلے پردے پچھے نہیں

پل پل توڑا جائے اوہ نون جو کچھ عقل تراشدی اے
عشق تے ہے مسلمان عقل دے باہمن ہر طریقے نہیں

قافلے دا موہری اس 'مخت ڈاڈی نالے دبا دب کر
ساڑے قبیلے اچ جگرے والے نون ای حیدر کھندے نہیں

اکھاں میٹ کے کہنا اس تون بس ایسہ جگ تے سفنا اے
سفنا ای اے 'پر اکھاں کھول' ایسہ سفنا جاگ کے وہمہندے نہیں

کھیاں بہرہ جمالے محفل' کیوں جے عشق دی فطرت اچ
اکو اک پہچان کے بہتے' وہکھن دے وچ رھندے نہیں

اکو جھٹ ترپا کے اوہ نون پلے اپنے ہنہ لیتا
بھاگاں والی ہرنی جھہنوں ایسہ مارو پھٹ لگے نہیں

باگ بگیلے پیا کھنڈاواں موتی اپنے گیتاں دے
مہنگی جنس ایسہ ہوئی سولی کیوں جے بزار ای مندے نہیں

پھانویں فرشتے آسمان دے جادو توں دکھرے نہیں
 فیر وی اوہ اس مٹی دی مٹھ نوں دیکھن اچ لگے نہیں

ایسہ ناں سوچ بھی اک طریقے نال ای عشق کری دا اے
 لالے تے پھلاں دے لہڑے بنا سودا توں پائے نہیں

شوق دی گل تے ہو سکدی اے بکھیاں بہہ کے یار تائیں
 اس کراٹ نالہ جس نوں ساہ دی پکھ توں وی دکھ رکھدے نہیں

تاریاں دی اکھ دی پتلی نوں دی ہنہما جا سکدا اے
 عقل جہڑے تیز چلاک باز دیاں ڈوراں تیرے ہتھے نہیں

کھڑا کھول بھی کہہا سی جہڑے توں مینوں تک سکدا نہیں
 رکھیا اے وچ اڈیک دے اوہ نوں ہالے تک تیرے جلوے نہیں

اس باگے وچ چھویا راگ ایسہ کس نے، واج آئی کدھروں
 جس نال غنچے نیویں پائی پھل مڑھکے نال بھجے نہیں

عرب اوہ رات دی رونق جس مڑ واپس کیتی کدھر اے
عجم اوہ عشق دے گیتاں نوں جس دتی جنڈری کدھر اے

پیراں دی چادر تھلے وی سارے ای مٹکے خالی نیں
حال اوئے ! کسے ناں جاتا شراب جوانی والی کدھر اے

ایس چمن وچ تے ہر کوئی اپنا آلہنا پاندا اے
آلہنا پا فیر اونوں پھو کے ایسا کوئی کدھر اے

قافلے دیکھ پرایاں وانگوں کولوں کنے ای لنگھدے گئے
پر اوہ جھہڑے محرمیاں وانگوں نظر چا پائی کدھر اے

چھل وانگوں اٹھ کے بس ناں سمندراں پکا ای کھیندا رہ
کدھی دی منگ کرنا ایں پر غافلا کدھی کدھر اے

آو ہن انگور دی ویل دیاں رگاں اچ ہجھماے لو تازہ
ہن ناں کہنا مغاں والی او شراب سی جیڑھی کدھر اے

اک لپیٹے وچ لپیٹیں لے سے زمانے توں
دیر سویر نوں چھڈ چھڈا ہن اپنی وہیل وی کدھر اے

وانگ صبا دے اٹھ ہن توں چلن دا سکھ طریقہ ہور
 پھلاں دے دامن تائیں کھچن دا سکھ طریقہ ہور
 کلی دی دلڑی اندر جا بیٹھن دا سکھ طریقہ ہور

ناں کوئی ذوق ناں جذبہ فیر وی کمبلی اتے پائی اے
 تڑپ دے اوس مقام تائیں تے کیتی نہیں رسائی اے
 شوق دی محفل اندر وی تڑپن دا سکھ طریقہ ہور

آوارہ تے کافر دل نون فیر اک واری بنھ کے رکھ
 کھول اکھاں تک اپنا آپ تے غیراں دلوں بند کر اکھ
 دیکھن دا سکھ ہور تے ناں دیکھن دا سکھ طریقہ ہور

دم کی اے ؟ بس اک سنیہا توں سنیا کہ نہیں سنیا
 تیری خاک چ عام اک جلوہ اے توں جیہڑ نہیں تکھا
 دیکھن دا سکھ ہور تے نالے سنن دا سکھ طریقہ ہور

اکھ عقاب دی ہے ناں دل شہباز دا ہے ساڈے پلے
 مزے اڈاری دے نہیں لہندے اسیں تے ہاں چیزیاں ورگے
 اٹھ چڑیے کجھ ہمت کر، اڈن دا سکھ طریقہ ہور

تخت جمشید تے دارا دے وچ راہواں نہیں دکھندے نیں
 ایسہ پہاڑ نیں بھارے تے ہتھ ککھاں نہیں دکھندے نیں
 لو دے دا دے ایسوں کھٹن دا سکھ طریقہ ہور

توں رویا کرلایا پر تقدیر اوہو رہی جیہڑی سی
 ہنہ کے رکھن والی وی زنجیر، اوہو رہی جیہڑی سی
 نا امید ناں ہو، ہاڑے پاون دا سکھ طریقہ ہور

توں جل بھیا ایس تے چنگ اک جگر دے داغ توں لے لے
 آپ تڑپ تے اپنی لپیٹ اچ پورا باغ توں لے لے
 شعلے داگنوں ککھاں وچ کھلن دا سکھ طریقہ ہور

تے ہوئے غنچے ! زرگس دی چوکس اکھ وانگوں اٹھ کھلو
 میرا جھگما غماں نے بہنہما ہاڑا اے ہن توں اٹھ کھلو
 باگیں پنچھی کرلانے نال یا بانگ دی واجوں اٹھ کھلو
 یا اگ بھرے لوکاں دے ہنگامے دے تا توں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں نیندر ماتوں نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

متھے تے صبح دے سورج نے مے نکا آن جایا
 لو اپنے جگر دے نال اس نے اوہدے کنیں جھمکا پایا
 ہر اک پہاڑ تے رڑے وچوں ہر قافلے ڈیرہ چایا
 اکھے دنیا تلکن والے نی ! تک توں دنیا نوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں نیندر ماتوں نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

انج ہویا اے مشرق سارا جیویں گھٹا اڈ وا راہیں
 اک چپ چوہتا ہاڑا اے تے اثرؤں ہاریاں آپیں
 اک گڈھ پئی اس خاک دے ہر ذرے دی نگاہیں
 اٹھ ہندوستان سر قدوں ہمدان عراقوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں نیندر ماتوں نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

دریا تیرا دریا اے کہہا پیا ستا وانگ تھلاں دے
 دریا تیرا دریا اے کہہا پیا گھٹدا ودھن تھلاں تے
 کہہا دریا مگر مچھوں خالی تے ناں کوئی شور چھلاں دے
 ایہدے سینے دی پھناں وچوں اتھری چھل وانگوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں نیندر ماتوں نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

ایسہ نکتہ کھول دکھاؤندا جو رمزاں میں نہیں گجھہماں
 ملک جسراں اے تن مٹی دا دین اس دے وچ اے روح رواں
 دونویں جے کٹھے رہن تے 'فیر ای جیوے تن تے ایسہ جاں
 چک لے مٹے' کھبلی تے نیزے' تگوار نوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں' نیندر ماتوں' نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

ہیں امین ازل دی عزت دا نالے اس دا رکھا توں
 اس جگ دے پالنہارے دا کھا توں اس نالے سجا توں
 خاکی بندے ! ویلے والا نالے دھرتی والا اس توں
 پی گھٹ یقین دا وہاں دے بت خانے وچوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں' نیندر ماتوں' نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

اوے حال اوے ایس افرنگ توں دل کھنچنہمار افرنگ توں
 اوے حال اوے ایڈے مٹھڑے تے پرویز عیار افرنگ توں
 چنگیز جہڑے ظلماں دے نال جگ ہویا اجاڑ افرنگ توں
 کعبے نوں اسارن والیا ! مڑ جگ اسار توں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں' نیندر ماتوں' نیندر ماتوں اٹھ کھلو
 اس نیندر ماتوں اٹھ کھلو

دنیا ساڈی خاک اے ساری تے ایہے اڈ جائے گی
میں نہیں جان دا بیتیاں ساہواں چوں کوئی مڑ آئے گی

کے پردیسی دی قبر اے جیہڑی رات نے ڈیرا لایا
ناں جن اوہدے کول ناں تارے کنج سویر منائے گی

دل نوں کدی ناں مکن والی تڑپ کلپ دی تہنگ لگی
کیہ جانیں کوئی بجلی بنے یا ایہہ شعلہ ہو جائے گی

شوق دی نظر خیال اونچائی تے لذت ایہہ ہونے دی
توں ناں ڈر اینہاں توں ایہہ سب راہ دی گرد کہائے گی

جھنود انج کہ ساڈی موت جے کدھرے پکی موت ہوئے
رب نوں دی نیر اپنے کیتے اتے لاج تے آئے گی

بیت گیا تے جو بیٹے گا اس تے نظر دوبارہ کر
 بلہ کر کے اٹھ تے اہمدا کوئی فکر تے چارہ کر

عشق زمانے دی ڈاچی تے دھرے کجاوا اپنا توں
 عاشقی دی سواری لنی دی شام سویر نال گزارا کر

ساڈے پیر نے دیسے دنیا کو حال اچ رہندی نہیں
 اہمدا چنگے بھیرڑے توں لے اکھاں وٹ گزارا کر

جے ایسہ جگ تیاگن دا تھوہ تیرے سر ج سلایا اے
 بس فیر پہلاں اپنے سر نون ہتھوں جاون ہارا کر

میں کہہا میرے دل وچ تے سو لات منات دیندے نہیں
 اونہاں کہہا اس بت خانے دا مڈھوں لاہ اجاڑا کر

خیال تے میرا آسمان دی سیر کرن وچ رجھیا اے
 کہکشاں دی کھمڑے لگا کدی چن دے موڑھے چڑھیا اے

ایسہ ناں سمجھیں کہ ایہو ای دنیا میرا ٹھکانہ اے
 ہر تارہ اک دنیا ہے یا فیر دنیا رہ چکیا اے

کیڑی نمائی دی اکھ اتے وی اوہ کھل کھل جاندا اے
 جیرہ ہزاراں نکتہ میری اکھ توں رہندا لکیا اے

دھرتی نے کنڈ اتے چایا اے الوند پہاڑ وی پر
 ساڈی خاک دا بھار اوہدے موڑھیان توں بھارا لگیا اے

لالے دے اک لو بھرے پیالے دے داغ توں میں ڈٹھا
 ایسہ نیاں ساہواں والا روون ہارا رہ چکیا اے

اس نغمے نال قیامت بتی میرے تے کوئی جانے نال
مخمل تان 'جگہ' مدھم' پنچم توں ودھ پچھانے نال

میری مینادا وچ عشق نوں اچی سوچ نال گنہہا اے
میں ہمیش نال پورن ہوواں میرا کم جن بھانے نال

لب سی لے نال ہاڑے کر اس درد وچھوڑے نال نبھا
عشق جدوں تک آہاں کچھے اپنی کھج پچھانے نال

بن چنگیاڑا سامنے آئے دکھاں نوں کر ساڑ سواہ
خاکیاں لئی زندگانی دے محلاں وچ لانگھ لنگھانے نال

توں نر شاہین اس تے گھریلو چیزیاں نال نال یاری لا
اٹھ کے پھنگ کھلار تیری اڈنی نوں تھوڑا اڈانے نال

جندڑی دے اس رین بیرے وچ شاعر اک جگنو اے
کدی پراں وچ لو لشکانے 'ہین' کدی لشکانے نال

کہتے کھول بیان اقبال احوال خودی دے غزل اندر
کافر نواں ایسہ بت خانے دے طور طریقے جانے نال

شاہ جمشید دی یادگار نہیں شراب میرے سے خانے دی
 اہمے نچوڑاے جگر میرے دا تے صراحی سے عجمی

جنڈی کھوج اندر آدم تڑفدا پھر دا اے چھل وانگوں
 لک لک کھبہا ہویا اے پر ہلے تہک عدم وچ ای

آو خلیل اللہ دے وانگوں اس جادو نوں بھن دیئے
 تہہ باہجوں اس بت خانے وچ ہر شے مینوں بت دی

جے کر توں اس کائنات دے سینے اندر اتریں ناں
 نگہ نوں بس تماشے جوگا چھڈ دینا اے ستم گری

ساڈی اس وگڑی ہوئی چال دے اندر وی اک لذت اے
 خوش ہاں منزل دور اے میری تے راہ اے ٹیڈھی میڈھی

اک انجانے پن نال مینوں چھٹی دتی وہکھن لئی
 ایہہ انجانا پن چنگا اے کرم کرن توں گھڑی گھڑی

مینوں بھانویں بت خانے دے اندر پالیا پوسیا اے
 میرے لبوں توں گل اوہ ٹپکی بیہمی حرم دے دل وچ سی

پھل تھلاں دا میں باگاں توں مینوں دور لے جاو
جنگل بیلے تے پہاڑی ہوا دے وچ پنچاو

لومڑی وانگوں سکھ مکاری اپنے آپ نوں چھڑیا
چارہ کارو مینوں اپنے جنگل وچ چھڈ آو

سینے میرے اک حرف سی جیرا گواچیا مہتھوں
بڈھا ایں تاں کی پھڑ مدرے مولوی کول بٹھاو

چپ ہویا واجاہاں ہالی ہور آواز اے میری
جو پردا پرتاوے مینوں اس تاہیں اپڑاو

میری رات چ اوس پرانے داغ داسورج بوہت اے
میرے ایں بیریے چوں فانوساں نوں اٹھواو

میں غلاماں تاہیں جا گر بادشاہی دے دے
بندہ پ تقصیر ہاں پیشی بادشاہ کول کراو

گل نویں میں کیتی پر کوئی میری گل تک ہجما ناں
ایویں ای خون ہویا جلوے دا کسے وی اکھ نے دکھا ناں

پتھر بن کے شیشہ گری دے اس کارخانے وچوں لنگھ
ہائے اوہ پتھر بت بنیا جا وچ صراحی وجیا ناں

توڑ کے سٹ پرانیاں نوں فیر نویں اسارن لئی ٹرپے
”لا“ دی گھمن گھیری پھس کوئی ”الا“ تائیں پہنچیا ناں

واہ وا اوس ندی دے جیہڑی خودی اپنی دے ذوق ہتھوں
مٹی دے سینے وچ سک گئی دریا اوہنوں جھجما ناں

کے کلیم توں سکھ سبق کیوں جے افرنگ دے دانیاں نیں
چیرے جگر سمندراں دے پر طور اتے کوئی اپڑیا ناں

عشق تے انج ترفن دے طریقے ساڈے ای دل توں سکھے نیں
ٹپ کے چنگیاڑا میرا پروانے تے جا ڈگیا ناں !

۲۷

عاشق اوہ نہیں جس دے لباں تے ہر دم دکھڑے رہندے نیں
عاشق اوہ ہے دونویں جگ جس دھرے تلی دے اتے نیں

عاش اوہ اے جیہڑا اپنی دنیا آپ اسار دا اے
نبھے ناں جگ نال اوہدی کیوں جے جگ دے کدھی کنڈھے نیں

جاگدا دل نہیں بخشہا اس اینہاں افرنگ دے دانیاں نوں
بس ایہو کجھ ہے کہ اوہ اپنی اکھیاں نال تھکدے نیں

عشق نال جس دے کول عقل اس نوں سپ وانگوں ڈنگ مار دی اے
حالاں اس دے سونے دے پیالے وچ لعل پئے وگدے نیں

میری تلچٹ لے لو مے خانے دے وچ تے ہوندے نیں
ایے بابے تیز جوان شرابا جیہڑے پیندے نیں

اس باگے وچ گھڑی گھڑی دل پنچھیاں دا کجھ ہور ای اے
 آلہنے وچ کجھ ہور ای اے نشی تے جا کجھ ہور ای اے

اپنے آپ نوں دیکھ جہان دے گلے بھلا کی کردا ایں
 تیری اکھ جے ہور ہووے فیر اسہ دنیا کجھ ہور ای اے

چنگا دیکھن والیاں اکھاں تیریاں ہون تے ہر ویلے
 ے خانے دے طور، مغاں دا ورتارا کجھ ہور ای اے

قافلے دی موہری نوں جا پونہنہائیں دعاواں فیر آکھیں
 بھانویں راہ اوہو اے پر، ہن قافلہ پیا کجھ ہور ای اے

رب دے کولوں اسیں گواچے اوہ پیا سانوں لبھے
ساڈی چاہت وچ پھڑبھجا ساڈیاں تاہنگاں رکھے

کدی تے لالے دی پتی تے لکھے سنیہا اپنا تے
کدی پکھیرواں دے سینے دیاں کرلاٹاں چوں دے

زرگس دے پھل دی اکھ بن' ساڈا سوہنا پانکے
ایڈا اچ کرشمہ کارا اکھاں راہیں بولے

ساڈے وچھوڑے وچ صبح نوں بھرداے ٹھنڈیاں ہانواں
اندر' باہر' اتے' تھلے' پھرداے چار چوفیرے

اک خاکی دی دید لئی بنھے اس ہنگامے سارے
رنگ خوشبو دی کھمڈ رچائی دیکھن دے بمانے

زرے زرے وچ چھوٹا تے ہالے تک انجانا
جسراں جن پیا دسدا گلایاں محلاں دے کھمڑے

زندگی دا موتی اے ساڈی دھرتی وچ گواچا
اوہ گواچیا موتی اسیں آن یا فیر اوہ اے آپے

خالص لعل بناوے لہو مزدور دے نال امرہ مالک صاحب
 زمیں داراں دے ظلم ہتھوں نیں دہقاناں دے کھیت خراب
 انقلاب --- انقلاب --- اے انقلاب

مومنن تائیں وڈے ملاں تسمبی دے پھندے وچ پھاتا
 سدھے سدھے کافراں وچ نہیں باہمن دے جیو دی تاب
 انقلاب --- انقلاب --- اے انقلاب

ڈاڈے حاکم کھمڈن جوا موہرے چلن دھوکے نال
 لوکائی دی جان پے کھجے پر لوکائی دیکھے خواب
 انقلاب --- انقلاب --- اے انقلاب

واعظوں ملاں وچ مسیتے اوہڑا پتر وچ مدرے
 امرہ ایانا وچ بڑھاپے اوہ بڑھڑ تھیا وچ شباب
 انقلاب --- انقلاب --- اے انقلاب

بچو! مسلمانوں اے دھائی علم دے فن دے فتنے کولوں
 جگ وچ ملے شیطان سکھلا تے نال لبھے رب شباب
 انقلاب --- انقلاب --- اے انقلاب

تک ذرا باطل دی شوخی حق دی گھات چ بیٹھی اے
 رات نوں سورج تے دھاڑے لئی انھی چگاڑ بے تاب
 انقلاب ----- انقلاب ----- اے انقلاب

وچ کلیسا ابن مریم نوں سولی تے تنگ دتا
 نبی پاک مہاجر ہوئے کعبہوں لے کے نال کتاب
 انقلاب ----- انقلاب --- اے انقلاب

ایس زمانے دیاں صراحیاں دے وچ میں تے ڈٹھا -- اے
 ایسا زہر کے جس دے ڈر توں سپ وی کھاندے پیچ و تاب
 انقلاب --- انقلاب ----- اے انقلاب

کدی تے اوہ کنزوراں نوں چیتے دی طاقت دیندا اے
 شید فانوس دے بلبلے چوں باہر آ جائے شعلے دی چھاب
 انقلاب ----- انقلاب ----- اے انقلاب

پتہ اے مینوں اک دن اس لہ پر دے چا کلنا ایس
پر نہ سمجھیں تڑپ کلب کے جان نے حا کلنا ایس

ستی جان نوں خاک چوں اٹھن لئی اک ٹھوکر دی لوڑ اے
بن مضرابی تک دے تار چوں نغمہ کیا کلنا ایس

اپنی انگور دی ویل نوں ادھی راتیں ہنجواں نال سینچا
تاں جے اس چوں سورج دی کرناں نے آ کلنا اے

توں نمانا ذرہ کدھرے مک نا جائیں ڈر دا ہاں
اپنے آپ نوں پکا کر جے سورج جھہہا کلنا ایس

مٹی چھڈ تے اپنے آپ نوں مٹی دا پتلا ناں جان
جے کر اپنا سینا چیریں تے چن پیا کلنا ایس

جے کر اپنے حرم دا بوہا اس تیرے تے بند کہتا
سر پنکا ڈیوڑھی آتے تاں لعل سچا کلنا ایس

کھڑیا مکھ لے کے چنگے بھیڑے دیلے توں نگھ
 باگے تے پنجرے توں ' پھندے تے آلہنے توں نگھ

نیا میں پردیسی ایس توں راہ دا جانوں نہیں
 فیر دی محرماں وانگوں پیارے دے کوچے توں نگھ

باہر آندی ہر ساہ نال توں اس جگ نوں تاہنہ ٹھاہنہ کر
 دیلے جھہہا بن ایسی پرانی سراں درگے توں نگھ

جے کدھرے جبریل تے حور وی تیری واگ پھڑن
 دل بر وانگوں نخرے کر' دل اونھاں دے توں نگھ

جندڑی کی اے موتی اپنی پیسی وچ بنانا ایس
دل شعلے وچ اتر کے دی ہتھون تو بیچ جانا ایس

عشق اے بے در گنبد باہر گھوڑے دوڑائے دا ناں
چن دی صراحی طاق اسمانی وچوں جا گرانا ایس

شہابی کی اے دین تے دل دی پونجی ہتھوں چھڈ دینی
اکو دا نل جگ نون جت لینا تے جند ہرانا ایس

فلے تے حکمت لئی وی کے مرد جہمی ہمت دی لوڑ اے
خیالاں دی تلوار نون دونہاں جماناں تے لہرانا ایس

جیوندے دلاں دا مذہب کوئی اکھڑا دگھڑا خواب تے نہیں
ایسے ای مٹی دے وچوں اک ہور جمان بنانا ایس

۳۴

باہر اس بن بوہے گنبد دے وی میں راہ لہے ماری
صبح نون میری ہاہ دی ہوندی خیال تون ودھ اڈاری

تون شاہینا ! باگے آئناہا پا بیٹھایں مینوں دھڑکا اے
تیرے پراں نون اہمدی وا نا دیدے کوچ اڈاری

گھٹا بنیایں ' انج وی جنڈڑی سکھی تے نہیں نگھ جاندی
صبح دی واہ نال رل ول ٹر ' مل بیس نال پہہ کناری

کھکشاں دی ندی چوں نگھ آسمان دے نیل چوں نگھ
بھانویں چند ہووے ہے منزل دل دے لئی مرداری

جے بے پرواہ دی تجلی تون اہمدا سینا ہو گیا خالی
میری نظر چچ کوہ طور دی قیمت ککھوں ہاری

کراں محفل دے آداب تے اکھ ' رکھ' لوسدے رہندے
کچھ نہ پچھو اسیں شہید ' اوہدی اڈ دی نگاہ کناری

میرے پچھوں شعر میرے پڑھ سمجھن گے ' آکھن گے
دنیا' تہنہ ٹھاہنہ' ذات پچھاتے اک بندے کر ماری

۳۵

میں غیرت مند گناہ گار آں بن عملوں اجر میں نہیں لینا
تقسیم مری تقدیر اوس دی نال ہنہ چھڑی اسمہ دکھ رہنا

مستی تے عشق دی برکت نال خیال اوس تھاں تے پہنچایا میں
جگ چمکانی سورج دی اکھ دے ڈورے نوں میں پچاہ لینا

میں اجل سویر توں اپنی موج تے بھنور دے نقش بناندا ہاں
جے سج سمندر ہووے پھڑ طوفان ' میں کم کرا لینا

سو واری پہلاں دی جگ نوں اگ دے اتے نچوایا میں
میرے ای جوار تے بھائے فیر سب چین سکون جلا دینا

ایسے لئی رہتاں دے اگے میں جا نچیا تے جینو ہنہما
میںوں کافر کہہ کے ای خورے ملاں نے رب نوں پا لینا

کدی میرے کولوں نس جاندے میرے نال کدی گھل مل جاندے
نہیں جاندے اس تھل وچ صیاد یا میں بن صید پیا رہنا

دل سوز توں خالی مرد کے دی صحبت چوں کجھ کھٹدا نہیں
لیا دھندا تانبا کول ' مری اکیر نے اثر دکھا دینا

ایسہ دنیا انھی اے دل دے آئینے توں غافل پئی اے
جے اکھ سلاکھنی ہوئے نظر ، اوہدی تاں جا دل دل پئی اے

ھے رات پنہری ، دلوں رہ تے بے یقیناں راہی اے
انج قافلے دے موہری لئی تے ، مشکل اتے مشکل پئی اے

ہے بھیڑا رقیب وی مستیا تے عاشق وی مست اے قاصد وی
اس حالے ہر گل دلبراں دی تے باہر کجاویوں ڈھل پئی اے

مومن جہہہا پک یقین اے تے کافر جہہہا شک وی رکھدا اے
کہہہا توڑا اہدا اے مسلمانوں میری جوڑا جہہہا دل تل پئی اے

انج وی ہوندا اے کدی کدی طوفان ملاح دا کم کرداے
کہ اکو اتھری چھل نال ای میری بیڑی کنڈھے رل پئی اے

نہیں جاندا میں کس دتی اے اکھ ایسہ سلاکھنی دریا نوں
موتی سینے دے وچ رکھے تے ٹھیکری کنڈھے مل پئی اے

میرے دل دے سوز چوں ملیا نہیں کوئی حصہ وطن دیاں خداں دا
اکیر میں تھل دی مٹی تے ازمائی پر بے جھل پئی اے

جے کر ہے دل تیرے اندر کوئی نواں جمان تے باہر لیا
بل وانگوں حالت افرنگ دی سمجھے زخماں نال پئی اے

نہیں پایا میں جگ وچ یار ایسا بیہرہ ڈھنگ جانے دل نوازی دا
گم آپ سچ ہو کے بن راکھا آبرو والی عشق بازی دا

باوجود اس جلوے دے شوق دے وی اس کاریاں پتھے نے دکھ دتا
میرے کولوں لکا کے رکھینا اے اس گر سارا کارسازی دا

اس گل باریک دے معنہاں نوں اتھے بنا ایاز کوئی جاندا نہیں
مہر غزنوی دے نال ودھ جاوے کجھ حور دی درد ایازی دا

اک گکھ وٹے کدی ناں لوواں ایسے علم تے ایسی دانائی نوں میں
بیہرہی آ تلوار تے ڈھال ولوں دیوے دھیان ہٹا مرد غازی دا

کے مل وی ملے ایسہ مال تینوں لے لویں ایسہ سودا نفع دا اے
بازو حیدری دی طاقت بدلے توں دے چھڑیں علم رازی دا

اک قطرہ لہو دا جے ہے اندر اک مٹھ پراں دی جے ہے کولے
میرے کول آ فیر سکھا دیاں ڈھنگ میں تینوں شاہبازی دا

اس کم نوں ساہ دا کم جانیں توں فیر بھلا کیسہ جاندا اس
کٹ بک سچ رکھ تلوار والی جے شوق تینوں نے نوازی دا

۳۸

ایسے علم جیہڑے توں سکھی جانائیں مشتاق ایسے کے نگاہ دا نہیں
تھکا ہارا تاں ایسے کے راہ دا ہے پر آوارہ تے ایسے کے راہ دا نہیں

انسان جیہڑے سوچ اپنی نال دو جگ دے نقش بناوندا اے
ایسے سب تے لذتی آہ دا اے کے بے لذتی جہڑی آہ دا نہیں

اوبدے عشقے نے کر چھڈیا اے آوارہ ایسے نون راہاں دا تے پر
اوبدے داغ جیہڑے سینہ ساڑ دا اے اوبدے نون سہن جوگا سینہ ماہ دا نہیں

میں اکھ تے اپنی چک دا نہیں اوبدے سوہنے جے مکھڑے اتوں
اوبدے تغافل وچ ای مست رہنداے سیرا اوس توں اک نگاہ دا نہیں

اقبال قبا وی پاندا اے کارے جگ دے وی نمٹاوندنا اے
پے پنہ، فقیراں لئی ضروری پانا گدڑی تے کلاہ دا نہیں

۳۹

سورج صبح دے جہی نگاہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے
ایسے ای سواہ چوں جلوہ گاہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے

نوک سوئی دی نالوں ترکھی نگاہ بنا فیر ہیرے وانگ
شیشے دے دل وچوں راہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے

اس باگے وچ پنچھیاں لئی کرلاون دی راہ بند اے پر
کلی دی وانگوں کھڑ کے آہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے

ایسہ دنیا کجے، ناں اوہدا اوہلا بنے اوہ دنیا وی
جھل سکے جے اکھ نگاہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے

بوٹ وانگوں پیا رکھیں آلہنھے لبھوں اٹھ اڈاری مار
چن سورج نوں پھرن لئی پھاہ اک پیدا کیتی جا سکدی اے

غیراں دی صحبت دے وچ شراب توں پتی مڑ مڑ کے
دوجیاں دی لو پیمانے وچ روشن کر لئی مڑ مڑ کے

مشرق دے ساقی ہتھوں دو جام گلابی پی لہندیوں
تاں فیر تیری خاک چوں اٹھدے ہاڑے مستی مڑ مڑ کے

دل جیہڑ وی تاہنگ دی تڑپ کلپ توں آشنا ہو جاوے
وانگ پتنگے جان اوہدی شعلے تے وجدی مڑ مڑ کے

سرگی ویلے اتھرواں نال جنڈی نوں ہریاں بھریاں کر
تیری کھیتی اجڑی رہے گی جے تاں سپنجی مڑ مڑ کے

جام گھمائی رکھ افرنگ دے ہنگامے دی گل تاں کر
گئے ہزاراں قافلے اس ویرانے چوں دی مڑ مڑ کے

جستجو دے وچ عشق پیا تے آدم اوہنو لبہما
 مٹی پانی دے پردے چوں اوہدا جلوہ بھیا

سورج تے جن تارے ہتھوں دتے جا سکدے نیں
 اس منھ مٹی دے بدلے ہے جس دے وچ دل رکھیا

دیکھو مشرقیاں نے تے اک نواں ای نقش بنایا اے
چھڑو پھیرے اس بت دے جیہڑا انہماں نے توڑ ونجایا اے

واہ کیسا جلوہ اے کہ دل نگاہ دی لذت لئی
راہ دی خاک چوں وانگ شرارے دے اچھل کے آیا اے

کتھے پڑاو ہے تورانیاں شہر اجاڑن والیاں دا
اپنا ای سینا ساہ دی تیزی نال جنہاں زخمایا اے

توں وی ذوق خودی کر پیدا کیوں جے طریقت والیاں نیں
کٹ کے سارے جگ توں آپ نوں اپنے نال جڑایا اے

موئے دلاں دیاں اکھاں لئی کائنات اک بندی خانہ اے
دو پیالے مے پی جگ توں اونھیاں تے پند چھڑایا اے

جاگدی ہمت والے اونھیاں سواراں دا میں غلام تھیا
تارے نوں نیزے نال چھید کے جنہاں گنڈھ وچ پایا اے

ہور اک سجدہ کرن دی دوسہل فرشتیاں نوں بھلا ہن کتھے
خاکیاں نوں نکلن۔ وچ نوریاں اپنا آپ رجھایا اے

۴۳

عشق تے مینوں ناز اے غم ایسوں ہستی مٹنے دا نہیں
کفر اہمدا جینو دھاری 'حاضر' موجود پنے دا نہیں

عشق جے حکم دیوے سانوں تے پیاری جان توں وی جائے
ہے محبوب تے مقصود عشق ای صرفہ جان بچنے دا نہیں

سومناں جے ڈھٹھے کافری ہور وی پکی ہوندی اے
غزنوی ہنگامے باجھوں' تے ایسہ جذبہ اٹھنے دا نہیں

مسجد' مے خانے تے مندر' گرجا وی اے' کنشت وی اے
سو جادو دل لئی کہتے پر' دل نال خوشی مننے دا نہیں

گیت لاپنے سکھے میں تے اک پہاڑی ندی کولوں
باگے رہیا میں اوتھے اک وی ہاڑا درد گھنے دا نہیں

آیا این میرے کول تے ہاہ ٹھنڈی دل بھخدا لے کے آ
ہلا تیرے اندر دا اے داودی نغمہ سنے دا نہیں

میرے عیب ناں لم میرے پیالے نال اپنا مل بنا
جاں دکھاں جچ پائے باجھ مزہ' میری کوڑی گھٹ چھکنے دا نہیں

۴۴

میرے تاولے دل تے ساقی خالص ے پیا ٹے
 کیما گر ہے تے اکسیر نون پارے تے پیا ٹے

میں ناں جاناں نور اے میرے سینے وچ یا نار اے
 ایسہ جانا چنا پن اس دا چن پرے پیا ٹے

میرے دل تے چپ چھتی فطرت دھاڑے کر دی
 ساز سینون لئی خود نون مضراب اتے پیا ٹے

غم نہ کر بھلیا ، اتلے کول سکرے صحرا وچ اے
 ایسا چشمہ ہڑھ اتے راتیں دھاڑے پیا ٹے

میری شرنی پتی تون میرے ڈنگ دا رنج نہ کر
 ڈنگ مندرائی رگ آدم دی مار پرے پیا ٹے

۴۵

ایںہاں خاکیاں دی دکھ نوریاں توں لشکار ودھائے گی اک دن
ساڈے لیکھ دے تارے نال دھرتی امبر بن جائے گی اک دن

میری سوچ اوہ جسدی پرورتا طوفاناں ہتھیں سوئی اے
نیلے امبر دے بھنور وچوں باہر آ جائے گی اک دن

ذرا دیکھ حقیقت آدم دی کیہ میرے کولوں پچھنا ایں
ہالی کھٹکے پئی وچ فطرت دے رس وں وی جائے گی اک دن

ایں بودی پھی گل نے وی ایسا سچا ہو جانا ایں
تاشیر ایہدی نال دل رب دے لہو اچھل آئے گی اک دن

شرع دے طور طریقے چوں میں ہور نہیں کچھ کڈھیا
عشق دا منکر کافر ہونداے اس توں دکھ نہیں لبھیا

اس خاکی فطرت آدم دا رتبہ اوہ پچھانن
دے توفیق توں کعبے دی راہیاں نوں ربا پچھا

رستہ نہیں ہچھندا میں تے ساتھ لبھندا پھرتاں
پسلاں ساتھی فیر لبھو راہ ایو ای سانوں دیا

چارہ گر افرنگ دا ذوق اپنے بدلے انج . کرداے
رنگ شراب دا یا قوتی پیالے نال ودھ کر چھڈیا

کور پنا جے پلے رہ جاوے تے سے چنگا اے
اس دانائی توں جس نوں دل سچا نہیں کہہ سکیا

عقل دے پیچ و تاب دی لذت وی کچھ ہور ہوندی اے
پر اے یقین وی سادا دلاں دا اوکھے نکتہوں ودھیا

اپنے ضمیر نوں کاڈھ دے نشتر نال کشادہ کہتا
دل سختی توں فلسفے تے کلام نوں میں دھو سنیا

میں کافر نہیں جبرم بے توفیقے رب نوں پوجاں
ایسے لئی شاہی استانے توں میں کڈھیا کٹیا

۴۷

ساریاں کولوں کر کنارہ منگ صحبت آشنا
منگ خدا توں خودی تے نالے خودی توں منگ خدا

اک ادا دی غلش دے نال ای کم تے مک نہیں جاندا
دل تے عقل تے نگہ دے لئی منگ جلوہ جدا جدا

عشق صراحی جگ دی نوں اکا مکا چھک جانائیں
جام نال لبہ جمشیدی ہتھ منگ سانبھے جگ جیرم

نگے پیریں راہی سارا ای رستہ کنڈے بھرا
توڑ اپڑن لئی سواری دی تھاں اس دی منگ رضا

فقر کمال نوں جدم پونچھے بنے دلیل شاہی دی
پھوہڑی تھلے کیقبلا دے تخت نوں لے وچھا

دیکھدا رہ حیاتی کس دنیا دی راہ لے جاوے
انت نوں منگ تے جو کچھ لنگھہا اوس تے مٹی پا

سٹ زمانے دی نال ونجھلی ہار جے ہاڑے تیرے
رکھ دے میری شراب علاج توں ملہم نال کرا

۴۸

جگ نون نکدایں اپنے آپ نو نہیں نکدا
 کد تک غافلا تون انجے بیٹھا رہیں گا

نور قدیمی ایں تون رات نون روشن کر
 تو موسیٰ دا ہتھ ایں بکل وچ لکیا

باہر آفاق دے گیڑے چوں تون پیر تے رکھ
 تون ایں اس تون اگے تے اس تون چنگا

امر حیاتی والیا موتوں ڈر دا ایں
 موت شکار اے تون ادہدی گھاتے بیٹھا

جان اک بخش گئی رب واپس نہیں پھرن دا
 بے یقینی ہتھوں آدم ہے مر دا

صورت ڈھاننی میرے کولوں سکھ آ کے
 خورے کر لیں اپنے آپ نون فیر پیدا

راتاں دے میں حادثیاں توں اکا نہیں ڈر دا
 راتاں ہنن سویر جے پرتے تاریاں دا گیزا

نہیں رتبہ اپنا جانیا اپنے پھندے پھس ڈھیا
 عشق ظہور اپنا جس چاہیا پا رب دا رولا

دل چوں ہاہ اٹھدی اے جیہڑی جگر جلانے لئی
 ناں لبھڈیں لب اوس نوں لے سینے وچ دبا

مے خانے چ باقی نہیں فطرت دے ساقی کولوں منگ
 مذہب دیاں صراحیاں وچ اوہ مے نہ سکے سا

نہیں سکون اس دل نوں جیہڑا وچھڑے یار کولوں
 پڑھے قرآن مسیتے بھانویں سکھے مدرسے جا

۵۰

کون این تون ؟ کیہری تھاں دا یں ؟ کہ ایہہ نیلا آسمان
تارے دچھائی راہ تگے تیری کھول ہزار اکھاں

کیہ دساں تون کی سی ؟ تے کی کہتا اے ؟ تے کیہ بنیاس
ایازی محمود دی نال میرا جگر ہے لو لہان

شاعر تے صوفی دی شرابوں دکھ اپنے تون ہو یاس
تون نہیں رہیا اوہ جدا مصلّا ہوندا سی کھکشاں

تیریاں سوچاں نال افرنگ نے گنڈھاں کھولیاں نہیں
نشہ ودھایاے تیرا تینوں دے کے گھٹ نواں

عملاں تے گھڑی دیاں گلاں لیاں کردا ایں
کھدا نہیں موجود قیامت میں اس تے حیراں

اوہ خوش قسمت جس نے پچھیانیا سینے وچ کعبہ
اک گھڑی وچ تڑپ کے لنگھیا کہن سنن دی تھاں

اعتبار نہیں مکتب تے مے خانے دا مینوں
گھسی ہوئی ریڑی اتے میں سجدا نہیں کرناں

۵۱

شوق دا شر اوہ درد آشنا جس دی مٹی دی ہوندی اے
 ذرے ذرے دج پاکیزہ جاں دیکھی جا سکدی اے

مے مغال دی مع زادیاں توں لے کے پتی جاندی نہیں
 اتھے صراحیاں انگور دیاں بس نگاہ ای توڑی جاندی اے

جھل پنے دے جوش نوں قابو کر جائیں تھیں عاجزی دی
 لہڑے پاڑ نہ جائیں اوتھے سرت ٹھکانے رکھیدی اے

۵۲

ے پرانی تے نالے معشوق جواں کوئی شے ای نہیں
 اہل نظر دے اگے جنت تے حوراں کوئی شے ای نہیں

پکا پائیدار سمجھدایں جس نون گزرے گا اوہ وی
 کھل پہاڑ، سمندر خشکی، تے کدھیاں کوئی شے ای نہیں

مغربیاں دی دانائی تے مشرقیاں دے فلسفے وی
 بت خانے سب، دوالے بتاں دے گھمنیاں کوئی شے ای نہیں

اپنے آپ نون جان تے ایس بیاباں چوں ناں ڈر کے نگھ
 توں باقی رہنا ایس تے اتھے دونوں جہان کوئی شے ای نہیں

پکاں نال پٹ پٹ کے میں جس راہ نون پپھرا کہتا اے
 اتھے وگدی ریت، پڑاو تے کارواں کوئی شے ای نہیں

۵۳

مست قلندر مٹی پانی تابع کرن اچ رہندے
شاہاں کولوں بانج وصولن گدڑی پنی رکھدے

محفل اندر اوہ کند نال جن سورج نون ولدے
وچ تہائی جھولی اندر زماں مکاں نین ہوندے

خوشی دے کھ وچ سرتوں پیراں تک ریشم ورگے نین
جنگ وچ اپنا حق چھن تے جھے نون بھلے

نواں نظام اوہ دو رنگے اسمان تائیں بخشیندے
بودے تاریاں دا اوہ جنازہ اپنے مونڈھے چکدے

ویلے نین آوندی کل ذے مکھ اتوں گھنڈ سرکایا
ساڈے ساتھی۔ بیتی کل دی سے وچ پئے مستیندے

کسی نہ جا سکدی سی گل اوہ میرے لباں تے آئی
میں حیراں آں شہر دے مفتی کراں نین چپ رہندے

۵۴

دو دستی میں تلوار اسان چا مینوں ننگا کہتا
سان تے لا کے سونت زمانے آگے مینوں پکیا

میں اوہ جمان خیالاں دا ہاں اس ازلی فطرت نے
بھن کے گل بلبل دی دنیا مینوں چہچ بنایا

جیہڑی جوان شراب میں تیرے پیالے وچ پیا پاواں
ات پچل اے جام سبو اس میر پگھلا سٹیا

طاڑ حرم دا میں سینے چوں ساہ وچ آنج رچاواں
اپنی واج دی گرمی پاروں جانیا میں جا سکیا

پچھلی سوجھ دے سوجھواناں دی بیڑی ٹٹ بھج گئی اے
پنکے اس دریاوے جھوٹا میری بیڑی چڑھیا

۵۵

زرے نوں میں وانگ چنگ ترفن دا ول دیندا ہاں
 ترفن دا ول دس کے اوس نوں۔ اڈن لئی پر دیندا ہاں

سوز میری آواز دا دیکھ توں میں ہیرے دی کئی تائیں
 کراں تریں دا تہکا تے ٹپکن دی عادت پاندا ہاں

اپنی خاص اٹھان توں میں مٹھا گیت الپدا ہاں
 ادھی رات دے دل وچ صبح بنن دی تاہنگ جگاندا ہاں

فیر گواچے یوسف دے مکھڑے توں گھنڈ ہٹاندا ہاں
 بن پونجی لوکاں نوں زوق خریدن دا دے جاندا ہاں

صبر ازمانے عشق نے تے اس آپوں باہری مٹی نوں
 دتیاں بھجیاں اکھاں میں لذت دیکھن دی دیندا ہاں

خودی لئی میل لوکاں نال دیل اے نارسائیاں دی
توہیں درد آشنا نہیں لوڑ تینوں آشنائیاں دی

کدوں تک شاہاں دی چوکھٹ تے جا کے متھے رگڑیں گا
توں اپنے رب توں ناز و ادا سکھ کبرائیاں دی

محبت جے جواں مردی نال اے پگ جاندی اے اک دن
فیر اس دی نظر وچ قیمت نہیں رہندی دلبرائیاں دی

اک ایسا دکھ بھرا نغمہ اوہدے دربارے گایا میں
دتی جلتے دی لذت اس نون یاراں توں جدائیاں دی

خریدار اکھوں انھا اس تے ناز اپنے تے مینوں
پئی مار عشق نون گھٹ مانگ ہتھوں ان ہنڈائیاں دی

چلو پائیے دھمالاں تے شراباں کھل کھلا پیئے
حلال اے عاشقاں لئی جان کڈھنی پارسائیاں دی

مسلماناں چوں باہر آتے مسلماناں دے اندر آ
مسلماناں تے لت پائی لئی اے کافر کاروائیاں دی

۵۷

لالے دے پھل چراغ وانگوں میں بلدا ہاں تہاڑے باگے
اپنی تے تہاڑی جان دی جوانوں عجم دیو کھواں سونہ کھا کے

جندڑی دے ڈوہنگے ضمیر اندر میری سوچ نے چبھماں لائیاں نیں
تہاڑے لکے ہوئے ایسہ خیال میرے ہتھ آئے تہ کدھرے جا کے

چن سورج نوں تک میری نگاہ جھم تاریاں توں اگے لنگھی
فیر تہاڑے کافرستان دے وچ نیو رکھی کیجے دی آ کے

اوبدی نوک نوں ہور دی تیز کراں میں نہہا اے اس لئی اس نوں
تہاڑے صحرا دے وچ اک شعلہ پھردا سی آوارہ جا کے

میری رنگی سوچ نے نذر کہتا مشرق دے خالی ہتھاں نوں
جیرم لعل دا ٹکرا رکھیا سی میں تہاڑے بدخشاں چوں لیا کے

اک دن اوہ مرد دی اپڑے گا جیرم بند غلامی دے بھنسی
بندی خانے دی موری چوں ایسہ میں تہاڑے اے اکھ لا کے

او مٹی پانی دے مادھوو تسمیں میرے دوالے آن بہوو
میرے سینے چ تہاڑے وڈکیاں دی اگ ہے اس نوں سیکو آ کے

۵۸

ساہ تے میرا ہوا بہار دی وانگوں ہے بنایا
گھاہ نوں میرے ہنجواں نال چنبے وانگوں مہکایا

پھل صحرائی لالے دا میرے خالص لو نال بھٹیا
لعلو لعل شراب دا جسراں پیالہ بھرا بھرایا

میں اڈار ہاں ایسا کہ اچے امبر اتے
نوریاں وار ہزار مینوں پھرنے لئی پھندا لایا

آدم خاکی دی وڈیائی کم نوہکلاے ہتھوں
ہن ایسہ بنانداے جن تارا جیوس پہلاں اونہاں بنایا

اپنا دیوا اس لئی بالیا میں کہ ہتھ موسیٰ دا
اس زمانے وچ اونہاں ہے بکل وچ لکایا

سجدے وچ پے جاتے سہارا شاہاں توں نہ منگ
ساڈے وڈیاں تنگ دناں وچ انجے ای وقت لکایا

اس صحرا دے وچوں خورے فیر کوئی قافلہ لنگھدا اے
 مدت پچھوں ڈاچی وان دا مینوں نغمہ سدا اے

جے فرعون دے بندی خانے چوں اک یوسف باہر آئے
 سارے قافلے دی پونجی نوں فیر تے لٹانا چاہندا اے

افرنگ کولوں غم خواری دی توں آس ناداناں ہے لائی
 پنچے پھاتے پنچھی لئی نہیں شاہن دے دل وچ نرمائی

جے باپ دے ورٹے وچوں توں پیا لعل متلیں شرمندہ ہو
 اوہ خوشی کتھے پتھر وچوں جیہڑی لعل نون کڈھ کے ہتھ آئی

جگ دے رہنے نال رہنے دی کیہ گل میرے نال کردا ایں
 اینا جانا میں تے مے سناں کیہ شعبدہ ایہ نہیں تھوہ کائی

ہر اک صراحی حاکم دے ڈر نال کنبے اس مے خانے
 اک عاشق دی مے صراحی پر جس توں پتھر وی کنبھائی

توں خودی نون پردا کہنا ایں کہہ لے پر اک گل میں آکھاں
 ایہ پردہ چاک نہ کر بیٹھیں جھولی اے نگاہ میں تنگ پائی

جس شاخ پرانی دی چھانویں توں اپنے پر جا کڈھے نہیں
 پت بھڑ وچ آلہنا چک بھجناں اس توں ہے ذلت رسوائی

آکھ ایسی غزل فطرت اپنے سازاں نون ملاوے نال تیرے
 اوہ وی کیہ غزل خواں ہے جس نے فطرت دے سر نال سر لائی

توں لنگھ جا مشرق دے وچوں افرنگ دے جادو وچ نہ پو
اس سارے ای نویں پرانے دا مل پیندا نہیں اے گل اک جو

گمے وانگ ہوا دی راہ دے وچ ڈگیا جیہڑا وی اڈ گیا
اسکندر سی بھانویں دارا اوہ کیقبلا سی یا خسرو

محفل نوں سجا کے جندڑی آپ اس دی راکھی وی کردی اے
وچ قافلے دے ڈرے راہیا سب نل وی چل تے وکھ وی رہو

تینوں اس چمکدے سورج توں ودھ چمکنہار بنایا اے
توں انج گزار حیاتی نوں تیری ہر ذرے تک پہنچے لو

شیطاناں دے ہتھ جوئے وچ توں جیہڑا موتی ہاریا اس
جبریل امین دے کولے وی نہیں رکھیا جا سکدا سی گرو

سلائی کم ظرفی دے ہتھوں مے خانہ وی بدنام ہویا
پھڑ داناں وانگ صراحی نوں پی کے تے اپنے راہے پو

رہے دنیا رنگ تے خوشبو دی اکھاں دے آگے کھلی پئی تو مینوں آکھیں راز ہے اہمہ
اک ڈار توں اپنا آپ ذرا اس دے تاراں تے مار وگا توں تے مضرباں ساز ہے اہمہ

ہے جلوے دے نال مست نگاہ تے جلوے دی نال انت صفا پئی ڈکن ڈولے کھاندی اے
تو مینوں کہیں جاب ہے اہمہ کدی دسیں پیا نقاب ہے اہمہ مڑ فیر توں کہیں مجاز ہے اہمہ

آجاتے آ کے کھچ ذرا اینہاں دی تیاں ڈسا جیڑے نیلے پر دے تانے نیں
اہمہ پاک نگاہاں دے آگے کھلے پئے نیں جسواں شعلے جے تک لیں تے اعزاز ہے اہمہ

اہمہ میری مٹی دی دنیا ہے میرے لئی چنگی ودھیا اس اپنی جت نالوں دی
مرے ذوق شوق دی جاتھے مرے دکھاں دی دوا اتھے جس حلے پائیں ساز ہے اہمہ

کدی آندا اے ایسا ویلا میں اپنے آپ نوں دیاں گلا کے ویلے اوہ نوں گم کراں
کے ویلے دو تھال نوں لہ لاس بھیت نوں کسراں میں پانواں کسراں کھولاں میں راز ہے اہمہ

۶۴

ہے داغ جدائی نال اس دی اک بلغ میرے دل وچ کھڑیا
 سن پھل صحرائی لالے دے میں تیرے نال اک گل کر وا

چنگی اے جگر جلانی ہاہ وچ صحرا دی تہائی دے
 پر کسراں میں کہہ؟ کم اک مینوں ہے اپنی محفل نال پیا

جدوں چائن والی نگاہ نال میں اندروں پھل لالے دا دکھا
سر توں پیراں تک ہاہ نالہ اوہ نوں زوق تے شوق نرا دکھا

اونچاں نیچاں سب جگ دیاں وچ ہے تپش حیاتی دی دسدی
کہہ وادی' ٹا تے صحرا اے ہرنی نوں بھجدا دکھا

تاں ساڈے وچ زندگانی اے نہ زندگانی ساڈی جانی
ہر جاتے ہے زندگانی پر ایسہ زندگانی کتھوں آئی

ایسہ جہان وی وڈا تے ھے اوہ جہان وی وڈا
 اہدا کوئی کنارہ نہیں تے ناں ہے کنارہ اوہدا

دونوں ای اک خیال نہیں تے ہن دونوں ای اک گمان
 اک چھل وانگوں چھلکیا ہویا دہواں میرے شعلے دا

اک دو گھڑیاں ایسہ نے رہنا اک دو گھڑیاں اوہ نے
 میں ہمیشہ حیاتی والا میں ای سدا رہواں گا

ایسہ دنیا وی کھوٹی اے تے اوہ دنیا وی کھوٹی
 میری جان ای پاک اے تے بس میرا ای سکے چلدا

ایسہ وی اک ٹھکانہ اے تے اوہ وی اک ٹھکانہ
 اتھے تے اک دہہل اے پر اوتھے تے ہے اک ویلا

میں اتھے کس کارن تے میں اوتھے وی کس کارن
 ایو ای ہاہ تے ہاڑا کرنا ایو ای ہاڑا تے ہاڑا

ایسہ راہزن ہے میرا تے اوہ وی راہزن ہے میرا
 اتھے وی اے گھاٹا مینوں تے اوتھے وی گھاٹا

دونھاں نوں میں روشن رکھاں تے دونھاں نوں پھوکاں
 ایسہ وی ہے اک آئنا میرا اوہ وی آئنا میرا

۶۷

آگنی بہار، تے لالے دی آگ اتے نگاہ ترفدی اے
اس ٹوٹے ٹوٹے دل وچوں کراٹ ہزار پئی اٹھدی اے

توں رت رنگی مے دا گھٹ اک چھڑکا باگے دی مٹی تے
کہ خزاں دے ڈر نال دکھو دکھ لالے توں نرگس اگدی اے

توں جانے اس دنیا نوں پر دل کہہہ اے ایسہ دی جدنا ایس؟
اوہ جن جس نوں آفاق اپنا پروار بنان دی رہندی اے

اوہ صورت گر جیہڑا پیکر دن رات دے پیا بناندا اے
 ایہدے اوہدے نقش اندر اپنوں اپنی دید کراندا اے

صوفی جی نہہوے حجرے چوں اک پیر تے رکھو باہر ذرا
 فطرت دا سوداگر اپنا پیا سودا سلف وچھاندا اے

جن سورج تے ایسہ بھٹدی پو نالے ایسہ سویرے تے ایسہ تارے
 لے سکدے او کھلے جلوے مل اک نگاہ پیا لاند اے

اس بڑھے جگ نون فیر جوان اک واری ہونا چاہیدا سی
 ہولے جہے گم نون وانگ پہاڑ دے بھاری ہونا چاہیدا سی

اک مٹھی خاک نے ہر شے دکھن والی نگاہ پیدا کر لئی
 پر جگر ضمیر اس دے وچ زارو زاری ہونا چاہیدا سی

ایسے ہنڈے ہنڈائے سورج تے چن، توڑ کدی اڑاندے نہیں
 کوئی نواں ستارہ جگ دی وچ اساری ہونا چاہیدا سی

تصویر اوہ جیہڑی وی میریاں اکھاں دے سامنے آوندی اے
 ہے پیاری صورت، پر اس نون دودھ پیاری ہونا چاہیدا سی

رب آکھیا ایسے سب انجے ای اے، تے ہور ناں کوئی گل کریں
 کہہا آدم انج تے ہے پر، انج رب باری ہونا چاہیدا سی

۷۰

پھل اس باگے دے لالے دا کسے تاہنگ دا داغ ناں رھدا سی
 ابھدی شوخ چھیلی نرگس دی اکھ نوں وی کچھ نہیں دسدا سی

اس خاک وچ موج سی ساہواں دی پر نظر کدی ناں آئی سی
 اک قافلہ ہے سی حیاتی دا کوئی مال متاع نہیں اسدا سی

ویلے نوں پیاکاں دے رولے گولے دی کوئی خبر نہ سی
 ابھدی صراحی وچ شراب تے سی کوئی پین آلا ناں ابھدا سی

عشقے دے گونگے ہوں دا سی شکوہ طور تجلی نوں
 کوئی شخص تقاضا کرن جوگا ناں ایمن وادی رہندا سی

سن عشق نہیں ساڈیاں فراداں ایسے سب ہنگامے چکے نہیں
 نہیں تے اس چپ دی محفل وچ کوئی غوغا کدی ناں پیندا سی

۷۱

اس دیر پا بت خانے اندر ہنگامہ کس اٹھایا اے
 ونجھلی دے وانگ پجاریاں نوں کس روون دے وچ لایا اے

دولت منداں دے محل اندر تے نالے فقیر دی جھگی وچ
 غم اوہ نیں جوانی وچ دوہرا کر کمر نوں جنہاں جھکایا اے

دارو کتھے کہ درد تاں اسمہ دارو نال ہور وی ودھدا اے
 دانش تے سارے حلے نیں یا جادو، ٹونا، سایا اے

دہنمے دے زور دے باہجوں تے آدم دی کشتی چلدی نہیں
 ہر دل نیں نال ملح دے پر جھگڑا دی ہزار چلایا اے

توں سفر حیاتی دا قصہ میرے کولوں تے نال ای پچھ
 کر درد گوارا، گا غزلاں، میں اپنا آپ لنگھایا اے

ٹھنڈی ترکے دی حوا دے نال میں اپنا ساہ رلا دتا
 پھلاں تے ہب دھرے باہجوں میں باغ دا پھیرا لایا اے

دکھ ہو کے گلیاں محلاں توں میں گلیاں محلاں وچ پھریا
 میں انج نظارا اس جگ دا چن دی اکھ دے نال پایا اے

۷۲

او بیلے، باغ، پہاڑاں دے بلدے دیوے پھل لالے دے
تینوں دیاں میں بھیت حیاتی دا پا جھاتی توں دل وچ میرے

ناں رنگ دی شوخی پھکی پئی نانا خوشبو ساڈی مکی اے
ہاں اسیں تے اوہ، دماغ تے دل اندر، داخل ہوندے جیہڑے

مستی تے مے نال ہوندی اے پیالے دے نال تے نہیں ہوندی
ایسہ ٹھیک اے بنا پیالے دے مے نوں وی تے نہیں پی سکدے

جنڈی دی کالی رات اندر سینے اپنے اک داغ جلا
ناں اس چراغ دے بابجھ کدی کوئی اپنے آپ نوں جان سکے

اویں اگ دیئے چھلے سینہ رکھ توں کھول کے باد صبا آگے
ہاں سنگ ریل جیہڑی تینوں جلنے توں چھٹکارا دے دے

آزاد میں بندہ ہاں ہے عشق امام میرا
 ہے عقل غلام میری ہے عشق امام میرا

ہنگامہ اے محفل وچ میرے جام دی گردش نال
 میری شام دا ایسہ تارا ایسہ ماہ تمام میرا

جاں ذوق تمنا بن سوکھی سی عدم اندر
 کرے متانے ہاڑے جدوں ول پیا دوام میرا

اے عالم رنگ و بو ایسہ ساتھ بھلا کد تک
 ہے موت دوام تری ہے عشق دوام میرا

میرے دل توں ظاہر اوہ میرے دل وچ لکیا اوہ
 ایسہ ہے اے مقام اوسدا پہچان مقام میرا

گل گھٹ کر دا سی غنچہ کہ اوہدے دل وچ راز اک چھوہا سی
 پھل بوٹیاں دے اس کھ اندر اوہنوں غم کے محرم دا سی

اس محرمی چاہی باگے دے پنچھی تے ہوا بہار دی توں
 یاری اونہاں دے نال لا بیٹھا جنہاں دا کم ای اڈنا سی

کراں اپنے آپ نوں میں سجدے نہیں باقی دیر تے حرم رہیا
ایہہ عرب دے اندر بچیا نہیں اوہ وچ عجم نہیں بچیا

لالے تے گلاب دی پتیاں وچ اوہ رنگ اوہ تازگی باقی نہیں
ہن گیتاں وچ پکھیرواں دے اوہ لہنا چڑھنا مک گیا

جگ دے اس کرخانے اندر: تصویر نویں مینوں دسدی نہیں
خورے ہن عدم دے پلے وی نہیں نقش نواں باقی بچیا

اسمائیں تردے تاریاں وچ کسے انقلاب دا ذوق ای نہیں
خورے ہن دن تے رات دا وی نس بھج دے وچ رہنا سکھا

بن منزل دے آرام کرن پئے طلب دے ولوں پیر کھچن
ہن خاکیاں دے سینے اندر ساہ ست وی خورے نہیں بچیا

یا تے امکان دی بھی دے وچ اک ورقا وی ہن کورا نہیں
یا فیر قضا دی قلم نوں ای نہیں یارا ہن لکھنے دا رہیا

علی اکبر عباس (تمغہ امتیاز)

قبائل

اقبال اکادمی پاکستان